

Ujút

Irodalmi és kritikai szemle

Szerkesztő: MÁRKUS ALADÁR

IV. ÉVFOLYAM

1934. VI.

Kahán Frankl Samu

a magyar Orth. Közp. Iroda közfelkiáltással
megválasztott új elnöke.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Németországban minden csendes...

Egyik előkelő német lap „Történelmi pillanat” című vezércikkéből olvassuk:

„Közönséges rágalom és undorító valótlanosság az a külföldön terjesztett híresztelés, hogy mi a zsidókat üldözzük, vagy pedig a kibírhatatlanságig kínozzuk őket, amíg önként nem távoznak el.

Mindez rágalom, hazugság! ...”

Ezzel szemben:

a „*Fränkische Tageszeitung*” 1934. május 24-iki száma ujjongva közli:

„Csütörtök délután öt órakor az utolsó zsidó is elhagyta a hersbrücki járás területét.

Büszke önérzettel és megelégedettséggel vette tudomásul ezt a lakosság, amely örömmámorában fellobogózta a házakat.

Ez a sikeres tisztogatási művelet elsősorban Pg. S p e r b e r, járási főnök érdeme, aki számtalan összejövetelel addig mutatott rá a zsidó veszedelemre, amíg ezt az igazságot a lakosság felismerte és ennek következtében zsidómentessé lett a hersbrücki járás...”

*

Két egymásnak homlokegyenest ellentmondó ujságközlemény.

Nem tudható, hogy melyik felel meg a ténynek.

Mert végtére lehetséges az is, hogy az utolsó zsidó kéjutazási kedvtelésből hagyta el a kerületet, csupán azért, hogy valahonnan a meszsze távolból egy szép képeslapot küldhessen a hersbrücki hősnek...

*

A „Történelmi pillanat” igazságának megvilágítása céljából nyilvánosságra hozzuk Karin Michaelis világhírű dán írónőnek egyik fel-tűnéstkeltő levelét:

Ez a zsidókérdés nekem igazán sok álmatlan éjszakámba került és hiába töröm a fejemet, kiutat ebből nem tudok találni. Olyan valószínűtlen, olyan emberietlen előttem a gondolat, hogy a mi korunkban még lehetnek zsidó hec-cek!

Rám nézve ez a dolog annál keserve-sebb, mert gyermekkorom, ifjúságom legszebb emlékei zsidókhoz fűződnek.

Nálunk Dániában nincs zsidókérdés.

Hála az égnek, a mi kulturánk olyan magas, hogy ilyesmiről itt szó se lehet.

Német zsidó családok keresnek fel engem, akik állást, pénzt, mindent elvesztettek Németországban.

Magukkal hozzák aranyos gyerekeiket.

Mindig azt gondolom, ilyen gyereke-kért talán véget kellene vetni annak a német ostobaságnak!...

A szülők arca sápadt, kezeik reszket-nek, szemükben sötét gond ül... S az ember keze kötve van... Néhányuk-nak adhat szállást... s a többi... a többi?...

Ártatlanul üzték őket a számki-vetésbe!

Mert mit jelent az nekik, hogy meg-engedték, hogy külföldre vándoroljanak? Külföldre, hol nem dolgozhatnak? Hát mi emberek nem vagyunk testvé-rek? ... Vagy azt vélik az emberek Németországban, hol mégis van vallá-sosság és hit, hogy a Mindenható tud

(Folytatás a 4. oldalon)

Uti figura docet! . . .

Preis 30 Pfennig

Virtualmord-Nummer
alsches Woche

Preis 30 Pfennig

Der Stürmer

Antifasches Wochenblatt zum Kampfe um die Wahrheit

HERAUSGEBER: JULIUS STREICHER

Bonded:
Passenger 1

[illegible]

Nürnberg, im Mai 1934

Name: NAME KING, KIRBY & DANNENBERGER II
 Corporation No. 1150 Delaware Ave. Kirby & Dannenberg II
 Corporation No. 1150 Delaware Ave. Kirby & Dannenberg II
 Corporation No. 1150 Delaware Ave. Kirby & Dannenberg II
 Corporation No. 1150 Delaware Ave. Kirby & Dannenberg II

12. Jahr
1934

Jüdischer Nordplan

gegen die nichtjüdische Menschheit aufgedeckt

Das Mörderpöhl

Die Juden stehen in der ganzen Welt in einem verwerflichen Rufe. Wer ihn nicht kennt, der glaubt bei ihnen das Böse zu finden, was die Sitten aller Völker entehrt. Seine (Schelm Wädgers) ist bedrückt: „Im Volk, das zu seinem Unterhalt mit Tscheln und alten Hosen handelt und dessen Uniform die langen Rollen [ist],“ der ist auf falschem Wege. Aber auch weil, nach einer ungeheureren Anklage gegen sie Angelegenheiten gegen die Juden erhoben wird, dem erscheint dieses Volk in einem anderen Lichte. Er sieht in ihnen nicht nur ein eigenartiges, festlich ornamentiertes Volk, er sieht in ihnen Verbrecher und Mörder und Teufel in Menschengestalt. Und es überkommt ihn noch dieses Volk ein heiliger Eern und Hoch.

Der Verdacht, in dem die Juden stehen, ist der des Menschenmordes. Sie werden bestraft, nicht weil sie jüdische Kinder und nichtjüdische Erwachsene an sich zu ziehen, sie zu jüdischen Kindern zu machen, sondern weil sie das jüdische Blut in die Wägen (von Eisen) und in die Leinwand (von Seide) der geliebtesten Söhne zu verweben und auch sonst abersinnigste Sünden, damit sie treiben. Sie werden bestraft, ihre Opfer, besonders die Kinder, dabei furchtbar zu martern und zu foltern. Und während dieser furchtbaren Drückungen, Risse und Verwundungen gegen die Axtkanten auszufließen. Dieser planmäßig betriebene Menschenmord hat eine besondere Bezeichnung, er heißt

Sitzgeheim

Das Bissen vom jüdischen Ritualmord ist schon Jahrtausende alt. Es ist so alt wie die Juden selbst. Die Nichtjuden haben es von Generation zu Generation übertragen. Es ist uns durch Schriften überliefert. Es ist aber auch in der breiten Volkssage vorhanden. In den verdorrtesten Bauernhöfchen stößt man auf dieses Bissen. Der Acker sprach von ihm zu seinem Enkel. Und dieser wieder trug es weiter auf Kinder und Kindeskinde. So vererbte es sich bis zum heutigen Tag.

Es ist auch in den anderen Völkern vorhanden. Wo irgendwo in der Welt eine Leiche gefunden wird, die die Angelegenheit des Ritualmordes trägt, erhebt sich sofort laut und groß die Anklage. Sie richtet sich überall nur gegen die Juden. Hunderte und aberhunderte von Völkern, Stämmen und Klassen bewohnen den Erdball. Niemand denkt daran, sie des planmäßigen Rindermordes zu beschuldigen und sie als Mörder voll zu bezeichnen. Den Juden allein wird diese Anklage aus allen Völkern entgegengelesen und viele große Männer haben

Judenopfer

Durch die Jahrtausende vergoß der Jude, geheimem Ritus folgend, Menschenblut
Der Teufel sitzt uns heute noch im Nacken, es liegt an Euch die Eckensteinsbrut zu packen

Die Juden sind unser Unglück!

olyan kegyetlen lenni, hogy teremtem embereket, de nem ad nekik helyet, ahol embertársaik közt élhetnének?...

Mi az oka annak, hogy nem nyílik meg az ég, s nem harsogja le onnan az Ur ítéletét, hogy ezek a német emberek milyen szörnyű mód tévednek!...

Hogyan akarják ezek a vezetők a saját gyermekeik lelkébe csöpögtetni, hogy az állatokat, növényeket kíméljék, ha ugyanakkor egy ősi népet taszítanak a hontalanságba?...

S ezek a kis zsidó gyerekek!

Csodálkozó szemekkel merednek szülőikre:

— Mit követtetek el, hogy nekünk ezt kell szenvednünk?...

Sajnos, ezt a zsidóüldözést az árja gyerekek szempontjából is éppen olyan rettenetesnek ítélem, mintha a zsidó gyerekekre gondolok.

Olyan benyomás marad ebből a lelkekben, amelyet évtizedek se tehetnek jóvá!

Csodálatos, hogy még menekült zsidónál nem tapasztaltam azt a gyűlöletet ezek ellen, ami teljesen jogos lett volna.

Minden kérdezősködésemre egy választuk volt: egyszerű vallvonogatás. S emellett láttam, hogy ezek a számkivetettek szívből szeretik szülőföldjüket, azt a földet, hol apáik sírja van!...

Ez a felfogásuk az idegen előtt sorukat még rettenetesebbnek, megérthetetlennek tünteti fel.

Hízen magam láttam a nagy háború idején, hogy ők is lemondtak arról, hogy gyermekeik több tejet kapjanak, mert más gyerekek se jutott.

Hús se.

Láttam zsidó orvosokat, akik holtfáradtsággal dolgoztak, hogy a sebesülteket az életnek megtartsák.

Láttam zsidó asszonyokat, akik férjüket, gyermekeiket gyászolták, mert elesetek a haza védelmében. s a nem zsidó sebesülteket ápolták fennkölt megadás-sal!

Panaszszó nem hagyta el ajkukat.

Csak az én ajkamat hagyja el panasz, sóhajtás, mert én nagyon szeretem a zsidó népet!

Vad népek közt talán egyetlen erény a vendégbarátság.

Hol az a föld, amelyen ma még így szólnak a vándorhoz:

Házam a te házad!...

Sajnálom, de ezt a német kulturát soha se fogom megérteni!...

*

„Der Stürmer” Ritualmord számában jelent meg.

Magyarországi Brosing (?) községben pészachkor a zsidók felmetszették egy Wagner nevű kis fiú ereit és kiszívták a vérért.

*

Lapzártakor kaptuk a hírt, hogy a német hatóság szétküldés után — tehát kellő időben — elkoboztatta a harmadik oldalon bemutatott „Der Stürmer”-nek „Ritualmord” számát.

Az elkobzás azonban nem az antiszemita túltengés miatt történt, hanem azért, mert a lap a keresztények úrvasoráját illetlen hangon tárgyalta.

NEIGER ÉTTERME

Teréz-körút 4. — Telefon: 249-73.

Minden este

halkülönlegességek, sólet stb.

Polgári árak

2 személyes ebédet 1.80 P.

házhöz szállítunk

TYROLER

legmodernebb és leghigiénikusabb

női és úri fodrászterme

Bratislava, Masarykovo 3.

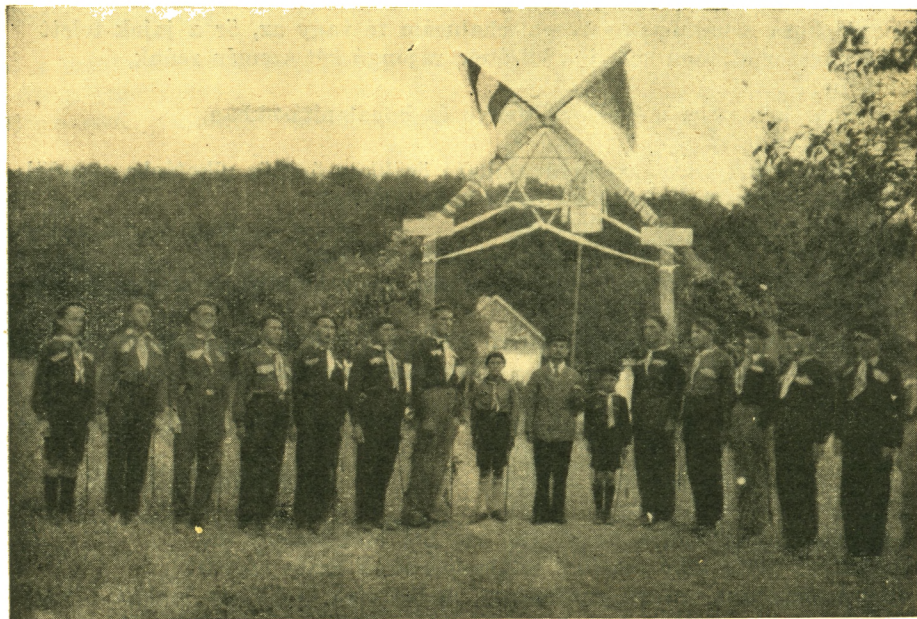
Hidas - Natanja ...

Az *Új Ut*, amelynek publicitása napról-napra izmosodik, már meszsze tengerentúl, az Őshazába is eljutott.

Natanja (Palestina) a ramath tiomkini magyar kolonistáktól levél érkezett, abban fénykép a következő dedikációval:

Új Ut a valóság felé! ...

Az „Új Ut”-nak szeretettel bátor és nyilthangú cikkeiért! ...

A natanjai magyar kolónia kapuja, amelyen a kék-fehér zászló mellett a magyar háromszínű lobogó leng.

Öröm töltötte el szívünket ...

De nincsen öröm — ürm nélkül!

Eszünkbe jut a tolnamegyei *Hidas* község szomorú eseménye, amely felkorbácsolta az ország közvéleményét.

Az történt ugyanis, hogy a falu svábsága felőrölte a magyar lakóságot, amely kénytelen volt templomát átadni ...

Hidas—Natanja! ...

A Magyarországon élő sváb *fajta* kisebbségnek deklarálta magát és emészti a magyarságot ...

És a numerus klauzus még mindig rendíthetetlenül sújtja azt a *hűséges* népet, amely még Judeában is a magyar nyelvet használja és a magyar kulturát műveli ...

Chaluca

Tűzvirágot fojtó éj fekete felhő, szerelmes fajom csupaszív virága
Megláttalak én, meg a Galuth iszapjában, és kihántottalak a moszatból
Féltően vigyázva . . .

Te kétezredéves hosszú mártiromság szentje, ki csak vérezve tündöklesz
A krónikás tollain,

Vénnyugaton végig elpatakzó véred rikoltoz a bércek remegő ormain.

Mint országokon elterülő hatalmas szívből, ha nyugaton sebzik

Felhördül a kelet,

Vonagló husa e hatalmas szívnek, chalucám te vagy az, ő a jajok felett

És ha egyszer eljönne hős fiuk közétek, rajongó két szemén reánk,

Rátok néz . . .

Ki otthontok derüje, napsugara, fénye és honalapításokban,

Őrangyalotok lész,

Hej, akkor a vágy, a nagy mindentakaró örökön örökös alkotásba csendül

És zendül az érc és harsog a rög és kapavágások

Uj karóra lendül!

Fellegszántott holdfényű tejútnak két felén ma zúg

A szenny, az ár, és reng a föld, ha dobban rajta léptünk, kézfogva tör fel
Száz leány.

A teremtő mennybolt, mely szavukra kitarja, a keleti égnek boltíves kapuját

És szűköl a hegy és vajud a föld és léssen mint egykor

Feltámadás!

Látjátok őt chavérim?

Én látom!

Halljátok őt chavérim?

Én hallom!

Jertek hát, én elvezetlek hozzá, föl, ott, hol töviskövezte út

Tejszalagja fut a kibuc-vártán, sziklameredélyű szent cherut!

Dologra chavérim, tette, küzelemre, mellettetek Ő áll, ha lankad a kéz,

Jőjjetek, óh jertek Erec Israelbe, már épül a hon, már dereng a fény!

A teremtő mennybolt meg szavukra kitarja a keleti égnek boltíves kapuját!

Chaplin és a király

Charlie Chaplin, akiről általában azt hiszik, hogy francia, tulajdonképpen amerikai önérzetes zsidó.

Egy ízben a világhírű filmszínész éppen futballjelenetet próbált, midőn a kulisszák mögött megjelent egy európai nagy állam trónörököse, aki kíváncsiságból meg akart tekinteni egy filmpróbát.

A temperamentumos trónvárományos, aki nagy sportbarát, eleinte rugdosni kezdte a színpalak mögé repült labdát, majd később annyira beletüzesedett, hogy a játékot a színpadon folytatta.

A filmrendező nem állította le a felve-

vő készüléket, számítva arra, hogy a film, tekintettel az érdekes szereplőre, nagy kelendőségnek fog örvedeni.

Amíg a film elkészült, a trónörökös király lett.

A király megneszelte a vállalkozó szándékát, levelet intézett Chaplinhez, amelyben arra kérte meg, hogy a film nyilvánosságra hozatalát minden áron akadályozza meg.

Mire Chaplin a következőket válaszolta:

— Felség! Kívánságát teljesítem. De feltételhez kötöm. Ha rossz uralkodó lesz és alattvalói elégedetlenek lesznek, kiadom a filmet, hogy az egész világ mulasson rajta . . .

Federer S. Sándor (Sala):

Dalolj Lia! . . .

Dalolj Lia! szerelmesen.

Én vezekelni akarom apáim bűnét
s ha te dalolsz, én látnoki szemmel
ott vagyok a csonka fal előtt,
melynek könnyei hasonlók könnyeimhez:
Asámnu, hogádnú! . . .

Bizok a szent fallal
és tiszta lesznek, mint Hitem . . .

Lia! a szent dalban és feltámadok.

Feltöröm gubómat,
melyben eddig vajudtam kényszeredet-
ten

és én most felébredek.

Jőjj Lia!

dalolj kitartón mellettem, örülj,
hogy ismét erős lettem
a mult dalából.

Jőjj! Teremts velem

Te új dalt — én új hazát . . .

Mi vár a nőre az új középkorban?

címen a napokban hagyta el a sajtót
S ó s Endre és S z i n e t á r Ernő dr. bro-
sűrűszerű munkája.

A kiváló publicista és a nem kevésbé
kitűnő pszichiáter a női nemnek a való-
di női hivatásokhoz való visszatérését
tárgyalja.

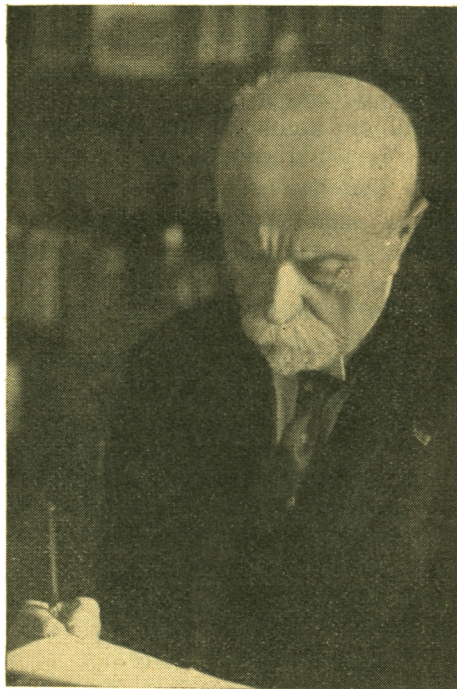
S ó s Endrét nem szükséges bemutat-
ni olvasóinknak, hiszen magasnívójú
cikkei révén jó ismerőse lapunk táborá-
nak. S z i n e t á r dr.-ról pedig csak
annyit: méltó szerzőtársához.

Az élvezetes munkát a könnyed, fran-
ciás eszpri mellett borotvaéles logika
jellemzi. Könnyen, érthetően és szelle-
mesen érzékelteti korunk e nagy és fo-
gas kérdését.

A könyv olvasása után az az érzés ke-
rekedik felül, mint amikor finom bon-
bont eszünk és megegyszer annyit is szí-
vesen elfogyasztanánk.

Igy vagyunk ezzel a könyvvel is;
minden kiválósága mellett egyetlen a hi-
bája: r ö v i d.

T. G. Masaryk dr.-t ujból elnökké választották

dr. T. G. Masaryk.

T. G. Massaryk dr.-t a mult hónapban
ujból elnökké választotta a Csehszlovák
köztársaság.

A választási eredményt a republika
lakossága, de különösen a zsidóság lel-
kesedéssel fogadta.

Az elnök közismerten nagy zsidóbarát.

A legvadabb antiszemizmus idején
is volt bátorsága az igaztalanul vádolt
zsidóságért sikraszállani és a polnai vér-
vád perben elvállalta a népszerűtlen
védő szerepét.

A zsidó reneszánsz mozgalom se ke-
rülhette el figyelmét.

A mozgalom vezetőivel Louis M a r s -
h a l és Louis B r a n d e i s -szal élénk
kapcsolatot tartott fenn és támogatása-
val nagyban hozzájárult a zsidó nép
megújodásához.

Dühöng az önantiszemitizmus!

Az *Új Ut* hasábjain egyszer már feleltem a szavamat az önantiszemitizmus betegsége ellen, amely sok tekintetben veszedelmesebb az antiszemitizmusnál is. Most újból beszélnem kell erről a fontos kérdésről. Mert időközben

az önantiszemitizmusból irtózatos zsidó népbetegség lett.

Ez a lelki nyavalya ugyanolyan járvány méreteit ölti, mint a luesz, a tüdővész, vagy — ha úgy tetszik — az „egyke” és az „egyse”.

A zsidók egy része elvesztette régi önbizalmát és elvesztette a jobb jövőbe vetett reményét. Azt a valamit, vagy azokat a valamiket, amelyek átsegítették őseinket a mai hitlerizmusnál ezerszerre hitleribb időkhöz is.

Testvéreink közül igen sokan hajlamosak arra, hogy elhiggyék: ilyen zsidóellenes kort még nem látott a világ és ebből az antiszemita veszedelemből nincs menekülésünk.

Ezeknek a testvéreinknek csak azt tanácsolhatjuk, hogy lapozzák végig a zsidó történelmet és egy óra alatt rájönnek majd arra, hogy

a horogkereszt rémtetteinél sokkal rémségesebb atrocitásokat is eltűrték őseink,

de mégsem szüntek meg bizakodni és reménykedni. És talán éppen a bizakodás és a reménység segítette elő a jobb jövő gyorsabb bekövetkezését.

Az önantiszemitizmus százféle fajtája csak arra jó, hogy csökkentse a zsidóság ellenállóképességét.

Az önantiszemitizmus szelleme, amely azt hirdeti, hogy minden erőfeszítésért kár és meddő a túlerővel dacolni, azt eredményezte sokfelé, hogy a zsidóság gazdasági előkelőségei egyszerűen félreálltak és megszüntek a „haszontalan” célért mun-

kálkodni... *Igy például: a zsidó gyárosok és a zsidó nagykereskedők túlnyomó része egyáltalán nem alkalmaz zsidó munkaerőt.*

Egy zsidó fiatalember ma sok esetben könnyebben kap keresztény munkaadónál állást, mint zsidónál.

A zsidó úgy okoskodik, hogy — „miért támogassa a zsidó ifjakat? Ugysem lehet jövőjükön segíteni. Így hát végeredményben csak magamnak okozok bajt. Azt fogják mondani: zsidó vállalat vagyok.”

Hát baj az, ha a zsidó gazdagok elsősorban zsidókat helyeznek el? Hát vétek az, ha a zsidó gazdagok főképen zsidóknak adnak kenyeret? ... *Hiszen annyi keresztény vállalat van, amely véletlenül sem alkalmaz zsidót és büszkén keresztény cégnek deklarálja magát.*

Ha vannak olyan vállalatok, amelyek nyíltan zsidómentesek, lehetnek olyan vállalatok is, ahol viszont elsősorban zsidókat vesznek fel.

Ezt nem lehet a zsidóktól rossznéven venni! Ezt nem lehet a zsidóknak szemére hányni! Cselekedjünk tehát ebben a szellemben! És ne engedjük a zsidó fiatlanságot a szó szoros értelmében éhenveszni!

Az antiszemitizmus is elég erősen ostromolja sorainkat. Ilyenkor igazán nem engedhetjük meg magunknak ráadásul az önantiszemitizmus luxusát.

Az önantiszemitizmus gyalázatos árulás az ősök emléke és az élők jövője ellen.

Az önantiszemitákat dobáljuk ki a sorainkból! Vagy rájönnek sürgősen tévedésükre, vagy pusztuljanak, mint a bélpoklosok! *Nincs idő habozásra! A dühöngő önantiszemitizmust habozás nélkül el kell intézni!*

Férjhezment Snejdarek hadtestparancsnok leánya

Snejdarek József hadtestparancsnok liberalizmusáról már nem egy ízben számoltunk be lapunk hasábjain és megírtuk róla, hogy a hideg katonai egyenruhája alatt meleg szív dobog.

A zsidóságnak is igaz és őszinte barátja.

Nincs olyan zsidó jótékonyági akció, kulturmegmozdulás, vagy sportesemény, amelyben nem venné ki részét.

Egy ízben ezeket mondta szerkesztőnknek:

— Szeretem a zsidó népet, mert az örök embert látom benne. Engem min-

den érdekel a zsidóságból. Tudom, hogy mennyit szenvedett és szenved ez a nép. . .

A zsidók iránti barátságának most újabb bizonyosságát adta:

egyetlen leánya, Mária Jozefina e hó 10-én a pozsonyi városházán házasságot kötött Wittmann Károly zólyomi gyárossal, aki vallásos, öntudatos és önérzetes zsidó.

Az „Uj Ut” szerkesztősége úgy az ifjú párnak, mint az örömszülőknek szívből gratulál és mazl-tovot kíván.

Hírdető tábla Tel-Avivban (Dr. Ungár Sándorné felvétele).

A Bethlen-téri Szinpad június 7-én mutatta be Jack Gordin: „Az anyaszív” című zenés színművét. Az édesanya imádata és tisztelete a darab témája. A könnyű és humor darabja ez.

A premieren a közönség mindvégig lelkesen tapsolt s így előreláthatóan az érdekes darab az idei szezon legnagyobb sikerének ígérkezik.

Makótól-Jeruzsálemig

A rabbiszeminárium igazgatósága — nagyon helyesen — elhatározta, hogy a rabbijelölt felavatása előtt vidéken k á p l á n o s k o d j o n, hogy gyakorlatilag is eltanulja a nehéz rabbi-mesterséget.

Eszerint Magyarországon a következő funkcionárista ranglétra képződik:

káplán, rabbi, főrabbi és vezető-főrabbi,

kántor, főkántor és karigazgató.

Ha a rangosítás ilyen hatalmas lépésben fejlődik, úgy rövidesen a kórjingleliből — ministráns, sameszből — lovasított templomszolgalesz...

*

Az országos tanulmányi versenyen két zsidó tanuló győzött.

Matematikából *Turi Pál* és fizikából *Lukács Ottó* nyerte el az első díjat.

Matematikai díj elnyerése lényegében nem is olyan nehéz dolog. Ehhez csupán a matematikai szabályok pontos ismerete szükséges.

Ha *Turi Pál* *tényleg* olyan kiváló matematikus, számítsa ki, hogy a P. I. Hitközség hány ezer adófizető keserves fillérjét használja fel *csupán* azért, hogy a zsidó sajtó a vezetőségnek tömjénezzon?...

*

Felekezeti sajtó nélkül nincs hitélet a fővárosban — állapítja meg az Egyenlőség.

Ez az axióma némi korrekcióra szorul:

Felekezeti sajtónak nincs hitele a fővárosban...

*

Balodis lett hadügyminiszter kijelentette a szabadságharcban résztvevő zsidóság küldöttsége előtt, hogy az antiszemitizmus propagálását minden rendelkezésre álló eszközzel meg fogja akadályozni.

*

A nürnbergi papság úrnapiján kiáltványban tiltakozott az alaptalan vérvád hirdetése ellen.

„Der Stürmer” vérvád száma komoly keresztény körökben is megütközést váltott ki.

Dr. *Girkon* plébános a vérvád ellen heves cikkben többek között ezeket írja:

„Mélyen meg vagyok rendülve amiatt a valóságos démoni gyűlölet miatt, amely ebben a vérvádszámban kicsendül.

Olyan módon gyalázzák a zsidóságot, ami megszégyenítő az egész kereszténységre nézve.

Ennek a gyalázatos izgató röpiratnak szerzőjét meg kellene büntetni, mert lábbal taposta a keresztény morált”.

*

A „Deutsche Wochenschau” berlini hetilap jelentése szerint *Wrist holsteini* faluban egy jámborfajta tehén árja borjut ellett, amelynek homlokán a két szarv között horogkereszt látható.

Ezt a falu előljárósága hivatalos pecséttel ellátott dokumentummal igazolja.

Eszerint rabbi *Akiba* teóriája megdőlt...

*

Georgjev bolgár diktátor magához kérte a hitközség elnökét és kijelentette előtte, hogy az új kormány teljes jogegyenlőséget biztosít a zsidó lakosság számára.

Káhán Frankl Samu

(Címképünkhez)

Ember a szó legnemesebb értelmében, aki sohasem használta a rangot, címet.

Mégis a legmagasabb orthodox egyházi méltóság tisztségébe választották meg egyhangú lelkesedéssel.

A kongresszusi zsidóság eltanulhatná az ortodoxiától, hogy az ilyen fontos várta betöltésénél nem okvetlen szükséges előfeltétel a rang, cím és vagyon előnye.

Van ezeknél fontosabb is: —
a tudás és rátermettség.

A pesti izr. hitközség újabb országos botránya

Zsidókérdést csinálnak egy irodalmi ügyből

A magyar irodalmi életnek évek óta nem volt olyan botránya, mint most. Középpontjában Komlós Aladár áll, a pesti zsidó fiú- és leánygimnázium tanára, a jólísmert kritikus és író.

Komlós Aladár egyik irodalmi folyóiratban tanulmányt írt Bródy Sándorról és ebben az essayben nem a legelőnyösebb színben állította be az elhunyt író.

A bírálat nagy feltűnést keltett és ez országos felzúdulássá dagadt amikor híre ment, hogy Bródy Sándor fiai — Hunyady Sándor kivételével — kérelemmel fordultak a pesti izr. hitközséghez, hogy az elnökség azonnali hatállyal bocsássa el állásából Komlós Aladárt!

Híre ment ugyanis, hogy a hitközség hajlik a Bródy fiúk kérésére felé.

Bezzeg, amikor zsidó író megsegítéséről van szó, akkor nem működik ilyen gyorsan a hitközség dicsőséges gépezete!

Elsőnek Hunyady Sándor tiltakozott a barbarizmus ellen. Az Új Ut munkatársa

felkereste a magyar irodalmi élet legkiválóbbjait és kikérte véleményüket.

Elsőnek

Kosztolányi Dezsőt

kerestük fel, aki szanatóriumi ágyán, felkötött állal fogadott:

„Betegségem megakadályoz abban, hogy ezzel a felháborító ügygel foglalkozzam.

Véleményem az, hogy mindenki felett lehet, szabad, sőt kell kritikát gyakorolni, bármilyen szigorú legyen is az, csak megbecsülés és tisztelet illeti íróját.

Annakidején, amikor az Ady-cikkem megjelent, hasonló volt a hangulat, mint most.

Meg akartak lincselni, mert őszintén és felelősségem teljes tudatában megírtam Ady Endréről az igazságot.

Most Komlós Aladárt akarják „lefejezni”. Ez ellen minden erőmmel tiltakozom!

Tiltakozom az irodalom szabadsága, a kultúra, az igazság sérthetatlensége nevében!”

800 éves zsinagóga Tiberiasban. (Dr. Ungár Sándorné felvétele).

a Magyar Irodalomtörténeti Társaság elnöke:

Komlós Aladár cikke mindjárt megjelenése után kezembe került. Nagy érdeklődéssel olvastam.

Tartalmában is, formájában is jeles munka.

Különleges érdeme, hogy az első behatóbb irodalomtörténeti vizsgálódás Bródy Sándor írói pályájáról. Ezért Komlós Aladár csak elismerést érdemel.

Szeretettel foglalkozik az elhunyt íróval, arra azonban nem hajlandó, hogy panegiristája legyen.

A tárgyilagosság egyik jeles értéke tanulmányának. Súlyosan elítélem mindazokat, akik valósággal terrorizálják a szerzőt. Ez árt az irodalomnak és a zsidóságnak, ha irodalmi kérdésből felekezeti ügyet csinálnak.

Sokkal kimagaslóbb írókról is megírtak az életírók egyes jellemző adalékokat, mert hiszen bizonyos életrajzi kapcsolatok és történeti mozzanatok feltárása nélkül legvégsőben lóg és gyökértelen minden esztétizálás.

Hatvány Lajos egyik baráti megemlékezésében semmivel sem mondott jobbat Bródy Sándorról, mint Komlós Aladár. Senki sem bántotta.

Egyáltalán az írók ügye nem a rokonság és jóbarátok ügye, hanem az irodalomé. Helyesnek és megnyugtatónak találok, hogy Hevesi András és mások kardot rántottak a méltatlanul megtagadott tanulmányíró mellett s maga Hunyady Sándor is becsülést érdemlő módon emelte fel szavát az írói szabadság védelmére.

Babits Mihály:

Nem olvastam Komlós kritikáját.

Akármit is írt benne, kritika ellen csak kritikával szabad harcolni. A bíráló ellen személyes hajszát indítani: barbár megsértése a kritika szabadságának!

Benedek Marcell:

Az irodalmi szabadság nevében, amelyet más oldalról éppen eleget fenyegetnek, tiltakoznom kell, hogy írókat, esztétikust, irodalomtörténészt a maga helyes vagy helytelen, jól vagy rosszul megfogalmazott véleményének kimondása miatt üldözhesenek.

Van érzésem a családi kegyelet iránt — ezt elégszer bebizonyítottam — de ha a kegyelet és az irodalom szabadsága közt kellene választanom, habozás nélkül az utóbbi mellé állnék.

Akik Komlós ellen ezt a csúnya hajszát viszik, azt hiszem, maguk sem tudják, hogy mit indítottak el.

A magyar zsidóság az egyenlőségre, a szabad szó és a szabad bírálat elvére hivatkozva kért és kapott helyet az ország szellemi és anyagi életében.

Mit mondjunk már most, ha ő maga ilyen érzékeny, ilyen türelmetlen?

Egy író és kritikus ellen retorziókat alkalmazni!... Tudják, mi ez?

Ha valaki másképp gondolkodik Bródyról, mint Komlós, — írja meg a véleményét.

A dolog már azon a ponton van, hogy nem is Bródy emlékének kell elégtételt szerezni, akinek erre nincs is szüksége, hanem a meghurcolt Komlós Aladárnak.

Büszke lehet az iskola, amelynek ilyen tanára van.

*

E vélemények után engedtessek meg a mindennap történelmét író, de a multba is visszatekintő újságírónak, hogy halk és szerény véleményét így, zárójelben elmondja.

Különös-különös tünet ez, amelyen csak csodálkozni lehet.

Azt hisszük, hogy a megbotránkozók nem igen szokták forgatni bálványuk műveit. Különbön aligha követelnék, hogy egy irodalmi tanulmány ünnepelőbe öltöztesse hőst s rég megbarátkoztak volna azzal a portréfajjal, amely árnyalt és komplex, mint maga az élet.

Szombati Sándor

Braun Gyula

משך **mészárszéke**

VI., Aradi-utca 43,

*Állandóan elsőrendű friss
husok legolcsóbb napi áron.*

**Figyelmes és elő-
zékeny kiszolgálás**

Nincsenek keresztények és nincsenek zsidók, csak egyének vannak — ez a zsidókérdés megoldása.

*

Aki másképpen cselekszik, mint ahogyan beszél, pogányhoz hasonló.

A. Einstein világnézete

Spengler Oswald „A nyugati államok pusztulása” c. művében panaszolja, hogy a jelen kor tudósai a nagy politikai problémákkal szemben teljesen érzéketlenül állnak és nem vesznek részt azok megoldásában.

Leibnitz, Kant, amellet, hogy tudományos és filozófiai téren hatalmasan dolgoztak, koruk égető kérdéseivel is intenzíven foglalkoztak és igyekeztek közkinccsé tenni ezekre vonatkozó mélységes gondolataikat.

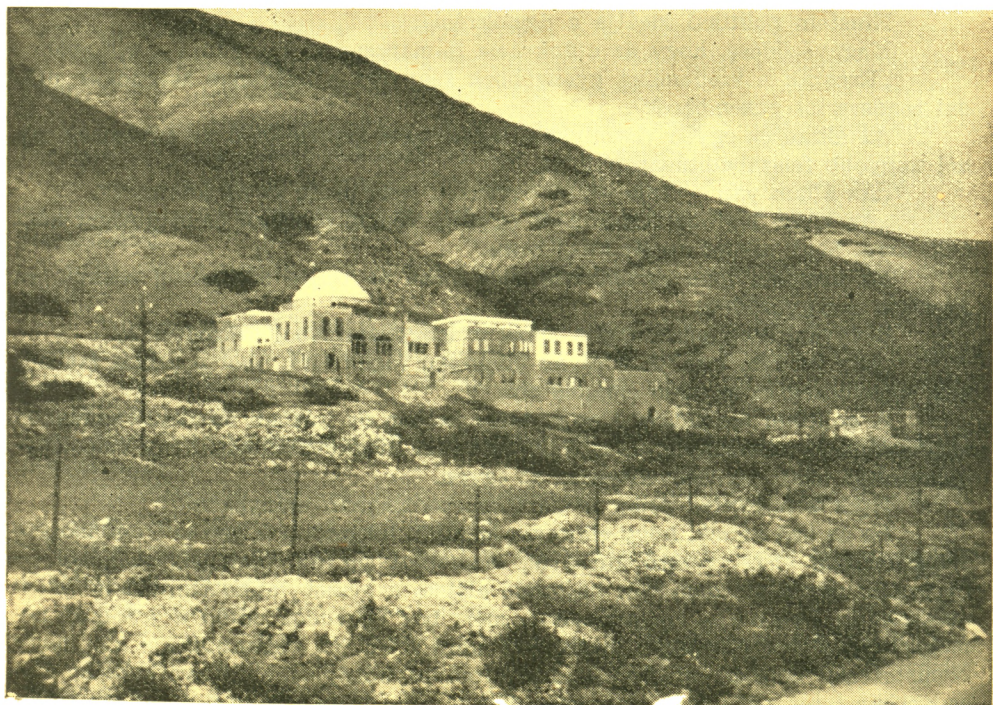
Velük ellentétben a mai kor tudósai megmaradnak a maguk speciális munka- és gondolatkörében s nem érzik meg a körülöttük viharzó élet orkánját.

S éppen ebben az elzárkózottságban, melyből nem akarnak kilépni, hogy a kor emberi problémáinak megoldásában résztvegyenek, Spengler bomlási folyamat megindulását látja, mely más egyebekkel együtt korunk alkotó erejének pusztulását okozza.

Az egyetlen, akit ezzel a váddal illetni nem lehet, Einstein Albert, aki amellet, hogy fáradhatatlan kutatója az elméleti fizika minden ágának, akinek a tudomány e terén halhatatlan érdemei vannak: élénk és állandó részt vesz minden kérdésben, mely korunk életében előtérbe bukkan.

Egyénisége sokkal többoldalú, semhogy el tudná magát speciális tudományában bátyázni, lelke sokkal mozgékonyabb, semhogy reagálás nélkül el tudna menni az élet bármely problémája mellett.

A tudományos igazság számára lelkiismereti probléma, de ugyanez a szabadság, emberi méltóság, a béke és szociális igazságosság s minden, ami az emberi életnek magasabb értéket ad.

Meir Baál Hanes sírja Tiberiásban. (Dr. Ungár Sándorné felvétele.)

Megnyilatkozásaiban rendkívüli szellem, mélységes lélek áll az emberi-
ség elé.

Ez a sokoldalúság tűnik szemünkbe „Világnézetem” c. művéből,
mely levelek, beszédek, előadások, gondolatok egyesítése.

Szinte egész életének minden ezirányú megnyilvánulását összefoglalja.

Az, aki ezt a könyvet figyelmesen olvassa, hamarosan eljut arra a meg-
állapításra, hogy Einstein, az emberi ideális eszmét és az emberiség boldogulá-
sát nem az államban, sem más emberi alakulatban, hanem az egyénben látja.

Az alkotó és feltaláló egyén, az érző individuum szerint az, ami a ne-
mes és magasztos gondolatokat teremti, míg a gondolkozásra és megértésre
lusta és érzéketlen tömeg tétlenül bámul.

A nagy tudósok és nagy művészek az igazi nemesítői szerint az emberi-
ségnek.

Kizárólag az alkotó, az önállóan gondolkodó egyed alkothat az emberi-
ség számára értékeset, meg azt magasabb fejlettségre viszi.

A görög—európai—amerikai kultúra, legfőképp pedig a renaissance kul-
turája az egyéniség felszabadításának műve!

Míg azonban Einstein ezen megállapításokat saját korára alkalmazza,
kevés örömdetes dolgot tapasztal.

A vezetésre alkalmas egyének száma félelmetesen lecsökkent.

Ez a hiány legfőképpen az alkotó művészet terén érezhető.

Politika terén a lelki önállóság és igazságérzet szintén mélypontra
süllyedt.

Mint hogy az igazságosság érzése hanyatlott, az egyéniség joga csökkent,
gomba módjára fakadtak fel a diktatúrák.

Einstein politikai ideálja a demokrácia.

Meggyőződése, hogy az autokrácia hamarosan el fog tűnni a világból.

„Erőszak a szellemileg gyengébbek fegyvere s hatalmas zsarnokok utó-
dai rendszerint gazemberek”.

Az állam és egyed viszonyának egészséges fejlődését ő az egyéniség mi-
nél nagyobb felszabadításában látja.

„Az állam van — írja — az egyénért, nem pedig ez az államért”.

„Az állam legfőbb feladata az egyedet védeni s módot és segítséget adni
neki arra, hogy alkotó erejét kifejtthesse.”

Ez azonban nem történhetik meg béke és teljes szabadság nélkül: ez
Einstein meggyőződése.

S egyéni meggyőződése is ebből a megállapításból szűrődött le.

„Míg módom lesz, csak olyan államban fogok élni, ahol politikai szabad-
ság, egyenlőség és egyenlő elbánás van.

A politikai szabadság alapja, hogy szóban és írásban mindenki szabadon
nyilváníthassa véleményét, az egyenlő elbírálás megköveteli azt, hogy vélemény-
nyilvánítás miatt ne szenvedhessen az egyén.

Ezek a feltételek pedig a mai Németországban hiányzanak.”

Ez az oka annak, hogy elhagyta hazáját, lemondott a porosz Tudományos
Akadémiában viselt vezető állásáról, lemondott porosz állampolgárságáról —
de semmi szín alatt nem volt hajlandó aláírni a német antiszemitizmus ellen
szerkesztett francia nyilatkozatot, mert bár egyénileg elítéli a jelenlegi né-
metországi eltévelyedéseket, elsősorban mint német, visszaautasítja azt, hogy
Németország dolgába idegen államhatalom bármiképpen beleavatkozzék, má-
sodszorban mint zsidó, fájdalmasan érzi a zsidó testvéreken esett durva sérel-
meket annyira, hogy úgy véli, azok mind rajta estek meg: a maga ügyében pe-
dig illetéktelen bírónak tartja magát!

A zsidóságnak külön fejezetet szentel művében.

A zsidó nép tradícióinak teljes ösmeretében bízik abban, hogy még ha minden mulandó is a földön, ez a nép mindig élni fog s ha a zsidóság, melynek sorsa a szenvedés, megmarad szent tradíciói mellett, értékes szolgálatot fog tenni az emberiségnek, mert ez a nép alkalmas arra, hogy alkosson, teremtsen, hogy értékeket adjon az emberiségnek.

Lebovics Hírs dr., rabbi (Satu-Mare):

Zsidók - zsidók ellen

A szent város vesztét és romlását, ellenséges elfoglalását és vele Izrael országának és népének elbukását, a véres harcokból megmaradtak szétszórását, nemcsak külső, de a várfalakon belüli, saját fiaiból kikerült ellenség is előmozdította. Pártviszály, valamint a hatalmon levő rómaiakkal való cimboráskodás tette meddővé a lelkes hősök minden küzdelmét. Gazdag urak, kik a rómaiakkal tivornyáztak, azt hitték, hogy megmenthetik bőrüket, ha saját népüket cserben hagyják.

Mintha a világtörténelem megismétlődne. Izraelt ismét ostromolják, megint megsemmisíteni akarják és elkeseredetten tapasztaljuk, hogy enfiak is dolgoznak romlásán.

Valóban nem tudni: sírjon vagy kacagjon-e a zsidó lélek azon, hogy Németországban már horogkeresztes zsidók is vannak.

Dr. Max Neumann a zsidó nemzeti szocialisták „Führer”-je és mivel persze a szervezésben ők nem maradnak vissza az igazi nácik mögött, van már egyenruhás ifjúsági zászlójuk is. Annak a katonás bevonulása nyitotta meg a „Kundgebung”-ot. Stilszerűen Wagner-nyitányt játszott a zenekar.

A vezérszónok nem kifogásolta, sőt elfogadta a fajtheóriát, azonban különbséget kívánt tételni „Deutschjuden” és „Fremdjuden” között.

A zsidók Umgleichschaltung-ját kívánták, elénekelték a Deutschlandliedet és háromszoros harsona Heil-kiáltással fejezték be a gyűlést.

Egy hitlerista lap ugyan komédiának gúnyolja az egészet, a szónokokat „Judenjünglinge-k-nek nevezi, de ez nem vonja el a zsidó nácik kedvét az agitáció folytatásától.

Ha már a nyúlból nem lehet jáger, a zsidóból árja, teremtsünk kétféle zsidóságot.

Az egyik kapjon valamit a polgárjogokból, amennyit lerágott csontképen Hitlerék vetnének neki, a másikat, aki bizonyos hosszabb idejű és valószínűen a nagymamáig terjedő állampolgárságot nem tud igazolni, azt lehet ütni, rúgni, az országból kipusztítani.

Hogy hova zsuppoltassanak az áldozatok, azt Dr. Neumann fejtegetéseiben nem olvassuk.

Közfelfekvőnek látszana, hogy a hontalanoknak nyilvánítani kért Fremdejuden-akat Palesztinába kívánná telepíteni.

Ez a feltevés azonban téves, mert ez a jeles férfiú a cionizmus és a palesztinai telepítés ellen is agitál.

Neki nem kell zsidó nemzeti állam.

Ők német nemzeti szocialisták akarnak lenni, ha pofozzák, leköpi is azok, kiknek szekere után nyargalásznak. Megmenekülni, átmenteni vagyonukat, társadalmi pozícióikat más zsidó ezrek feláldozása árán is.

Ez a zsidó szélsőjobboldali ellensége a zsidóságnak, de van ennek pandanja és pedig szélsőbalról.

A Varsóban megjelenő „Bund” c. zsidóbetűs lap az idén, szovjetbéli hasonló lapjaira mintájára roshasónó és jomkipur napján is szerkesztődött és megjelent.

Képzeltető, hogy nem olvasói lelki épülését akarta előmozdítani, hanem csak a legszentebb ünnepek megtörése mellett tüntetni.

De nem kell olyan messze mennünk. Szlovénzsko egyik legtekintélyesebb zsidó felekezeti lapjában, a „Jüdische Nachrichten”-ben olvassuk azt az Ungvárról kelt vészkiáltást, amely szinte hihetetlen állapotokról tudósít.

Megírja, hogy egy ottani zsidó ifjúsági alakulat a „Schomer Hacair”, szóval zsidó cserkészek, hogyan üzentek hadat a vallásnak és az erkölcsnek.

„Kihívóan izgató cselekedeteik — írja a cikk — a város kedélyeit már régen izgalomban tartják. A legutolsó kihívásuk azonban messze túlhaladja a tisztesség határait. Egész nyáron át szent sabbos napján katonás alakulatban az utcákat bejárták énekelve: „Nem kell nekünk sem a sabbosz, sem a thóra...” Kirándulásaikon szalonnát sütnek. Tisztességes családból származó fiatal leányok közös táborozásaikból kórházba kerülnek, ez gyakori eset.

Önkéntelenül kérdezzük: hol vannak az apák? Hát nem tudnak kimenteni az utcára és hazabotozni éretlen süvelvényeiket, megfeddni az önmagukat a hinárba züllesztő leányaikat?

Az apák, — nem éppen erről a városról állítjuk, — hanem sajnos, Szlovénzsko, Ruszinszko és Erdély számos hitközségéről: pártharcokkal vannak elfoglalva.

Olyan hitközségekben, amelyekben megvannak a legszigorúbb konzervatív vallási berendezkedések, ahol minden hívő a legnagyobb teljességgel kiélheti magát a tauró, avauda és gemilusz chaszodim erényeinek gyakorlásában, ott, ahol nagynevű jámbor rabbik öröknek a hitélet felett, pártoskodás és viszály dúl. Vallási bigottság jelszavaival pártok alakulnak, röpiratok és elleníratok jelennek meg, kormányhatósági beavatkozások provokáltak és mindig egy céllal: elszakadni az anyahitközségtől és új alakulat létesítése. Leginkább személyi hiúságok és ambíciók sugallta mozgalmak úgy az anyát, mint az újszülöttet tönkreteszik. Hiszen már zsidó templom bírói árverési hirdetményét is olvashattuk.

Nem akarok a hitközségek belügyeibe avatkozni, csak a próféta szavaival felkiáltani: „Fujjátok meg a harsonát Gibeában, a kürtöt Rómában, riadatok Bét Avenben...”

Tegye félre mindenki vélt sérelmeit, aspirációit és ezekben a válságos, nehéz időkben ne gyengítsük, hanem erősítsük egymást.

Meg kell akadályozni, hogy az ifjúság olyan zászlók alá csoportosuljon, melyre az ateizmus, osztályharc és szabad szerelem könnyen a köztudatba vihető jelszavai vannak írva.

Minden mozgalomban vannak vadhajtasok.

Ha más felekezetek körében támadnak ilyenek, az idők keretének fordulásakor, hamar kész a feledés és megbocsátás. De egyes zsidó túlfűtött agyvelők hibáit, tévedéseit bűnül rójják fel az egész zsidóságnak örök időkre.

Sirkövek

Legölcsőbben

Kohn Illés és József

sirköraktárában

VIII., RÁKÓCZI-UT 13.

TANÓRA

E hónapban ünnepelte a kulturvilág dr. Max Brod, a világhírű író, lángelméjű publicista és az egyetemes zsidóság szellemi vezérének 50-ik születésnapját.

Ebből az alkalomból közöljük egyik ragyogó novelláját, amely hűségesen tükrözi vissza azt a rajongó szeretetet és ragaszkodást, amely őt a zsidó néphez fűzi.

A menekültek iskolája . . . Ismét rám van szegezve galíciai növénydekleánykáim pillantása és úgy érzem, negyven fejletlen lélek terheli nyelvet, amely ezen hatalmas teher alatt megnehezedik és a felelősségtudat hatása alatt csak a leginkább megfelelő szót hajlandó kimondani.

Sámson történetét adom elő, hol olvasva, hol elbeszélve. Egy-egy kérdéssel meggyőződöm arról, hogy helyesen fogták-e azt fel.

Végére értem.

Különleges gonddal igyekeztem kidomborítani, a zsidók szorongatott helyzetét és megmentőik egyéniségét.

A szorongatottság egyedülálló volta abban rejlett, hogy az idegen nemzetek minden esztendőben aratás után rátörtek Israel népére és egészen Gaza városáig minden terményt, minden gyümölcsöt elpusztítottak.

Semminemű élelmiszert nem hagytak Israelben, a juhokat, szarvasmarhákat és szamarakat is elhajtották vagy elpusztították.

Tanítványaim ösmerték a háborút hazájukból, Galiciából.

Jobban fel tudják fogni ennek minden borzalmát nálamnál.

Ezután következett Sámson jellemzése

Valószínűtlenül van lefestve a szent könyvekben, úgy hogy a történelmi zsidó semmi fajtájához nem hasonlít és mégis ízig, vérig zsidó.

Idegen mondavilág hőségévé akarták tenni, áriává, nem zsidóvá, a zsidó mentalitáshoz mérve naivvá akarták minősíteni.

A régi nóta!

Nem helyesbítik a mi ferdén beállított képünket, inkább el akarják tőlünk venni azt, ami ferde világításba helyezett képünkhöz nem illik!

Az „Énekek éneke” állítólag a szeretet ismerete nélkül született és konvencionális alkalmakkal énekelték azt. Sámson démoni humorát okos mindennapi emberek találták ki.

Hát nem!

Ezeket a lehetetlen elméleteket megcáfolja a mi szent könyveinkből áradó finom szellem csillogása, ha azokat úgy olvassuk, ahogy azok írva vannak.

Nem félistenek szerepelnek azokban, hanem türelmes, tökéletlen emberek, Isten gyermekei, de ugyancsak Isten elárulói is a beléjük született dac és gyengeség miatt.

A hős Sámson ízig-vérig zsidó s annál inkább látszik annak, ha valamelyik germán mondai hőssel, — mondjuk Siegfrieddel hasonlítjuk össze.

Mindkettőjükben megvan az ifjú lélek játékosága, ereje, könnyelműsége, ostoba és mérhetetlen önbizalma.

Ám a szőke Siegfried kalandokba bocsátkozik a saját szakállára a világban, ő csupán a maga és saját szenvedélyei érdekében harcol. Sámson pedig különösen titokzatos módon komoly marad a népe érdekében folytatott harcban. Isten országa érdekében cselekszik egészen addig a napig, mikor barátai, testvérei, családja elhozta holttestemét a filiszteusok országából, ahol megtévelyedett s ahol felmérgesedett, abba a sirba, melyet édesapjától, Monsahtól örökölt.

S most következik a történet befejező mondata, melyet a nép lelke iktatott helyére:

„Húsz éven keresztül bíraskodott Izraelben.”

Sehol történetében nem találunk egy szót se arra vonatkozóan, hogy a zsidók között vezető szerepet töltött be, hogy kormányozta volna az országot!

Csak halála után derül ki, hogy minden cselekedete, szeretése, gyűlölése, élete és halála, semmi sem volt oktalan, ez a viselt hivatalából következett, tehát szokatlan formájú hazaszeretetet, faji szeretetet, Istentisztelet!

Növendékeim 15 esztendőös leányok, tehát elképzelhető, milyen fáradságos körülírással tudtam ezt eléjük tárni.

Meg akartam győződni, mi maradt bennük, ezért megkérdeztem őket, Sámson jellemének melyik tulajdonsága gyakorolta rájuk a legnagyobb hatást.

Mindenre számítottam.

Csalafintaság, bátorság, gunyorosság, elhagyatottság, önfeláldozás . . . hiszen a véleményeknek itt tág terük van arra, hogy egymástól eltérjenek.

Végre jelentkezett az egyik.

— ?

— Sámson gonosz ember volt — hallom elképedve a választ.

— Ugyan? — szóltam, — miből gondolod ezt?

— Mert embereket gyilkolt!

Le kell borulnom az én népemben szunnyadó isteni szikra előtt!

Micsoda igazságosság van benne és mennyire irtózik a vérontástól!

Semmit se használt az, hogy a nép szorongatott helyzetét, Sámson szép jellemvonásait kidomborítottam! . . . Ez az egyszerű zsidó öslélek még csak meg se hallotta, elvetette azokat magától, mert vérhullatásról hallott és más megjegyzése nincs, mint az, hogy gonosz volt, mert ölt.

Csodálattal borulok le ezen szűzi tiszta megérzés előtt.

— S én tanítsam ezeket a leánykákat? Bár tanítanának ők engem, hogy kiáltsam világgá mindazt, amit a szeretet ezen kristályos forrásából merítettem!

S még más is eszembe ötlött ebből az alkalomból.

Ez a nép, mely erőszakos hősiességre egyáltalán képtelen, manapság mindenütt harcok közepébe került.

Ki az a merész és okos, hogy ezen tévhit következményeit, a szerencsétlenséget, árulást, gyászt és pusztulást fel tudná és fel merné becsülni!

Az Új Út független!

Terjeszd!

Zsidó Istentisztelet a Marko-fogházban

Részlet a „Börtönnaplóm“-ból

Ötször huszonnégy órája vagyok már a cellában.

Sötétedik... Kezdem megszokni, hogy óra nélkül, a nap állásából állapít-sam meg az időt.

Hét óra körül lehetünk most.

A titokban magamnál tartott naptárt előveszem és kihuzom belőle a mai napot. Eggyel kevesebb...

Ebben a pillanatban nagy robajt hallok a cellák előtt futó vashídról. A záracsattogás, csoszogás, lárma mindig erősebb lesz...

Naptáromat eldugom gyorsan a szalmazsák közepébe és hallgatózni kezdek. Most már az én emeletemre jönnek...

— Zsidók kifelé!... — hangzik mindannyiszor, amikor egy újabb cella-ajtó nyílik.

— Szedelőzködni!... Egy-kettő!... Hát mi lesz már ott?!...

Elképzelni sem tudom, miért gyűjtik össze a zsidókat. Időm sincs sokat gondolkozni ezen, mert a lépések mind közelebb hangzanak... Most egészen az én zárkám elé érnek. Tanakodnak.

— Biztosan tudod, hogy zsidó? — kérdi egy hang.

— Hát én azt hiszem... Ahányszor csak benéztem hozzá a kémlelőlyukon, mindig vagy olvas, vagy ír...

— Na akkor biztosan zsidó — hangzik az ellentmondást nem tűrő megállapítás és... máris nyílik a vasajtó.

— Zsidó istentisztelet van, akar lejönni? — kérdi az egyik belépő fogházőr.

Hát ezért gyűjtik össze a zsidókat?!... Soha nem tudtam, nem is hal-lottam, hogy a fogházban zsidótemplom is van. És hogy a foglyok istentiszte-letre járnak.

Míg a ruházatomat rendezem, megpróbálom magam elé képzelni a fog-házi zsidó templomot...

Kíváncsisággal telt izgalom vesz erőt rajtam...

Mikor kiérek a vasfolyósóra, akkor kezdtek a kereszteződéseknél álló csoportok lemenni.

Csak meggörnyedt alakokat látok, csillogó szuronyú fogházőröktől körül-véve. Meglepődve látom, hogy mindegyiken kalap van...

— Bocsánatot kérek, felügyelő úr, — mondom az engem árnyékként követő fogházőrnek, — vissza kell menni, mert nincs nálam a kalap. Zsidó istentiszteletre pedig csak kalapban lehet menni.

— Nekem mondja, — válaszol visszakísérés közben az őr — milyen smajiszroél lenne, ha kalap nélkül állítana be.

Meglepődve nézek rá. Honnan tanulta ezt és milyen kedves-furán hangzik szájából.

Széles mosollyal nézi csodálkozó tekintetemet és látva a hatást, anélkül, hogy szóhoz jutnék, fel-felnevetve folytatja:

— Lőhodaajdi — umén, — mondja viccesen utánozva a zsargont, amely valami egészen különös zamattal ömlött elő magyarosan kipedert bajusza alól.

— Csudálkozik, mi? ... — szól önelégülten — hát ez a tudományom onnét van, hogy biztosan többet voltam én már zsidó „misén”, mint sok pap.

Mert már vagy nyolc éve mindig ott vagyok és ha leszerelnék, elmehetnék zsidó kántornak...

Teleszájjal nevet a mondásán.

Nem válaszoltam egy szóval sem, de e pillanatban már megkedveltem ezt a derék, — később is jószívűnek ismert öreget.

Visszatértünk a cellába.

Előveszem kalapomat, amelyet igazán csak véletlenségből tartottam magamnál. Hiszen én úgy képzeltem, hogy öt hónapig egyfolytában fogok ülni a cellában és minek ide kalap. Majd, ha kimegyek, ráérek akkor behozatni.

Felteszem a fejemre, de lecsúszik fülig.

Izgatott gyorsasággal próbálok valami papirdarabkát a belsejébe gyúrni, hogy megálljon a lekopaszított fejemen.

S míg ezzel bajlódok, különös melegség fut rajtam végig.

Feltett kalap!

Valahogy a szabadságot jelenti. Pedig mikor lesz az?! Most forró július közepe van és én csak fagyos decemberben megyek ki...

Zavartan igazítom még meg fejemen a szokatlan kalapot és indulok a sötét folyosóra.

Péntek este!... Templomba megyek!...

Látom magam előtt a kinti templomot, ahol most gyülekeznek áhitattal áhitatra. Ragyog a fényárban úszó templom és ott senki, de senki sem gondol arra, hogy ugyanebben az időben mennek a foglyok is templomba...

Mögöttem a szuronyos őr... És belém hasít az utolsó szabaddalás péntek este, mikor a Csáky-templom karzatáról feleségem és kisleányom mosolygott le reám, kényszeredett, kínos mosollyal, hogy ne lássam omló könnyeiket...

És amit az imént derűsen mondott e derék őr, morgom most magamban fojtogató fájdalommal: Semá Jiszroel!...

Didergősen megyek, vacog a fogam, pedig izzó hőség van.

Gyorsítom lépéseimet, le... gyorsan... ott akarok már lenni és nem másra gondolni!

Az őr irányít a sétaudvaron keresztül a kis fogházba.

Megáll egy cella előtt. Kinyitja.

Belépek. Pillanatig nem látok semmit a homályban.

Tétován megyek előre... Ez a templom? Hiszen ez egy zárka, szörnyű sötét cella!

Husz lépés hosszú és hat lépés széles. A cella hosszában, faasztal, kétoldalt elhelyezett fapadokkal. Középen légypiszkos, pókhálós, kiégett körte, kiserőttes világitást nehezít körül... A hosszú asztal egyik végén, gyertyatartóban két gyertya pislákolása vetíti a poros falra a sziluetteket... Kétoldalt rabágyak...

Borzongva húzom össze kabátomat és megyek a cella tulsó végére. Leülök a pad szélére, mögöttem a külön őr.

Érzem: a torkomban kalapál a szívem... Szorít, fojtogat...

Az asztal másik végén áll a pap. Hófehér hajú, nemes fej, nagy, szomorú, dióbarna szemek. — Az asztal körül foglyok. Gyűrött ruhákban, ahogy a fertőtlenítóből kikerültek. Borostás arccal, ápolatlanul, megtört tekintettel.

Azonnal észreveszem azokat, akik velem együtt most vannak itt először. De akiknek tragédiája irtózatossabb az enyémnél. Ezek néhány nap előtt még a meleg, puha családi körben éltek. Aztán jött fergetegszerűen: rendőrség, gyötörő kihallgatás, az első éj a 100-as cellában, kigombolt nyakkal és cipővel... itt a templomban hallgatni, amint felcsendül fájón, melódikusán, a dal, amit letartóztatás... szállítókosci... Markó utca... észbontó első éjszakák a cellában... elszakítva otthontól, mindentől... kitaszítva a társadalomból... és most átszellemülten énekeltek ott... — kint is...

És a zengő ének belevág a velőkbe...

Egy öreg ember — szakállas, öreg, összetört zsidó — hördül most fel. Hangos zokogása megreszketetti a levegőt!

Nem! Ez nem zokogás. Ez sírás, ordítás, bömbölés és sikongás! Ez vezeklő üvöltés és a fájdalmak szuperlatívusának ártikulátlan kitörése... Rogygyant teste vonaglik, fejét tenyerébe temeti. Elfordult arccal eszelősen néz... és felszakad belőle egy hosszú vontatott: jaj!... Örjítő, fájdalmasan elnyujtott soha nem hallott: jaj!...

Iszonytató pillanat! Most... most... itt ebben a pillanatban... itt a templomban, itt... most tört meg egy lélek!...

Nézem, hallgatom e hangos tragédiáját egy emberi életnek! Nyitott szájjal, meredt szemmel ülök. Mozdulatlanul, báva tekintettel; verejték ver ki homlokomon és jeges kezemet torkomra szorítom... Ég a halántékom, pattanásig feszül mindkét oldalon...

S körülöttem mindegyikből felbugyborékol a megváltó és könnyítő sírás...

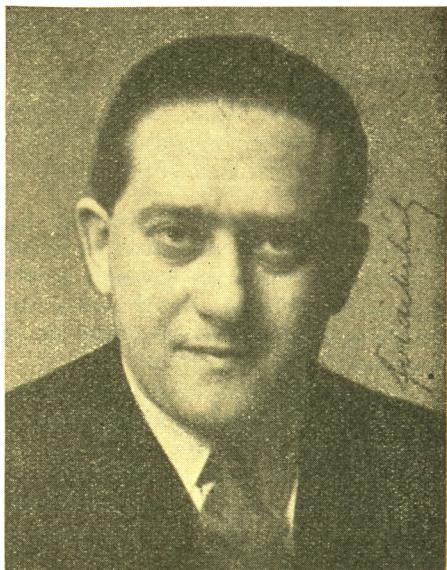
FÖLDI MIHÁLY:

Peterzilka bácsi

Földi Mihály, az ünnepelt író mult havi számunkban nyilatkozott az Istenhitről.

E nyilatkozat keretében elmondta azt is, hogy 15 éves volt, amikor az első nagyobb lélekzetű novellája a Nyugatban megjelent.

A illusztris író megengedte, hogy ezt a novellát az Új Út felújíthassa.

Úgy hajnali három óra felé a két öreg: Peterzilka bácsi és a felesége, Pepi néni — csak így hívják őket az ismerőseik — felébredt csendes, rövid álmából: ezután szótlanul és mozdulatlanul feküdtek. Egyik sem akarta a másikat, úgy gondolták, alvásában zavarni.

Peterzilka bácsi a kis szoba butorait nézegette, sorba ment szemeivel, vizsgál-gatta azokat, mintha sohasem látta volna: szemben az ágyaikkal a piros bőrdíványt, melyen középpütt kiszélesedő, végei felé keskenyedő hasadások voltak s ezekből hegyes szalma és lószőrszálak pattantak elő; a divány fölött a keretbe foglalt háziáldást, melyet a kereten belül vastagon belepett a por és mely a legyek tanyája volt: a sárga selyemről lekopott már a hímzés s csak ha megerőlteti az ember a szemét, olvashat még el hiányos sorokat, melyekből sejteni lehet az egészt:

Wo Glaube, da Liebe
..... da Friede
... Friede

Wo segén, da Gott,
Wo Gott,
Da keine Noth.

Az öreg hordár, Peterzilka bácsi szeme végigsiklik még a két rozszant szekrényen is, az ágya mellett levő éjjeli szekrényen, melynek márvány fedőlapját már el akarta egyszer adni, de mire rákerült a sor, a márvány kettéhasadt. Végre kibámul a légyfoltos ablakon a keskeny zsákudvarba, mely tele van az emeletekről lehajigált szennyes hulladékokkal s honnét most, a nyári reggelen folyton fényesedő világosság ömlik be. Az öreg újra visszapillant az éjjeli szekrényre, megemlékezik a márványlapról, innét eszébe jut a pénze, amit tegnap este számolt meg: ezüst forintok, koronák és ötkrajcárosok, nagyság szerint szépen egymás fölé sorakoztatva. Gondolatban újra megszámlálja, pontosan emlékszik mindegyikre; bizony csak nem akar több lenni, ej no, elsejéig majd csak megsegít az Isten.

Itt hirtelen elakad az öreg gondolkozása, karjait a tarkója alá teszi s nyújtózik egyet: kicsit és óvatosan olyan öregembereset, de a vér így is a fejébe szökik, ami rögtön meglátszik a pirosló arcán, mely élesen elválik tiszta fehér hajától és szennyes ősz szakállától.

Az öregasszony, aki ekkorra már megállapította magában teendőjét a mai napra, észreveszi az öreg mozgolódását s megszólal németül halk, fátyolozott hangon:

— Te nem alszol, Jozef?

— Felébredtem, — felelte vissza Peterzilka bácsi ugyancsak németül.

Pár percnyi csend. Az öregasszony gondolkodik, hogyan kezdjen bele szándéka elmondásába. Közben megmozdul s fájás nyilallik a lábszárába. Ekkor kitör belőle.

— Jozef, ma nem árulok ujságot, — mondja az izgatottságtól és gyengeségtől nyöszörgve.

— Jó, — hagyja rá Peterzilka bácsi, pedig egy kicsit meghökken. Eszébe jut, hogy a jövedelembe beleszámította a felesége keresetét is.

— Nem tok má a lábamra se állani. Gonosz dolog ez a reuma, csak úgy fut végig az ember lábán. Egyik nap a combomban, aztán meg a keresztcsontomba, ma meg má a lábujjaimba van. Hogy az Uristen még minek veri meg külön a szegény öregembert, ilyen nyavalával!

Peterzilka bácsi, aki öregsége óta vallásos lett, idegesen kapkodik. Nem szereti most már hallani az Isten káromlását. Egy kicsit izgatottan lélegzik s felül az ágyban. Lábai a padlóra nyugtatja s vizsgálgatja.

— Hadd el, Pepi, ne beszélj ilyet. Látnád az én lábaimat. Este ilyen dagadtak, ni! (— két kezével jókora vastagságot mutat —) De megsegít az Isten. Reggelre lelohad. Azt mongyák, víz van benne. Azelőtt te is azt mondtad, sokat iszok, meg a régi, rendetlen, fiatalos élet. Most nincs a' és mégis... A fáraccság, Pepi, a fáraccság!

Peterzilka bácsi összeköti a lábszárán a gatyát, felhúzza porosan, sárosan a cipőit s feláll.

Az öregasszony szomorúan legyint. Nyöszörgő már a hangja.

— Benned mindig több vót az erő, Jozef. De az igaz osztán, hogy mindig jobban is kimélt magad. Mindig én dógoztam a többet. Hej, jaj, Jozef, amikor még mészárszékünk vót, ha én meg a legény... ne de...

Peterzilka bácsi belepirult a méregbe. Ezért mindig nagyon haragudott. Goromba szavak tódultak a szájába, de hogy látta az öreg asszony nyomorúságát, visszatartotta magát. Csak épp a lábaival dobbantott.

— Mindenem oda van. Nincs egy ép tagom. A hátam, a karom, a derekam. Görcs húzza az ujjaimat.

Elhallgatott. Csillámló, meleg könny szökken a csipás, véres szegélyű szemébe s végigfolyt az arcán, melyen a sok ránc mintha kőbevésvé lett volna, oly változatlanul megtartotta a maga helyét. Nem volt ereje letörölni a könnyeit.

Fájdalmas csönd ereszkedett a szobába.

Peterzilka bácsi felöltözködött, kezébe vette az esernyőjét, szájába tette a bűdös, sokat szítt, fekete cseréppipát, megtömte, rágyújtott, aztán megállt az ágy végénél s rádőlt. Szájából kifujta előbb felfelé a füstöt, aztán kicsit szomorkás, kicsit víg hangon, a szemében könnyel, a bajusza alatt a szája két sarkában mosollyal vigasztalta, biztatta öreg feleségét.

— Nem kell mindjárt elhagyni magát az embernek. Te se, Pepi... Ugyan, Pepi! Nézze meg az ember! Mit sírsz? Mit pityeregsz? Azt hiszed, az olyan könnyen megy... Ajjaj, várj még, Pepi, várj, nem megyünk még mi oly gyorsan... Nincs azon sírni való. Ha menni kell, megyünk. Aztán megvan. Megesik az minden emberrel. De hiszen... Tudod, mit Pepi, maj szólok itt a Neuhausnénak, az egy jó, becsületes asszony, hogy nézzen be hozzád egy párszor s menjen el az orvosért is. Küldd el őtet. Ugyse kerül egy krajcárba se az egyleti orvos.

Megindult az ajtó felé. Ott még visszafordult.

— A kocsmából pedig hozass magadnak jó húslevest, ha megéheznél. No maj én is beszólok. Csak nem kell mingyár elhagyni magát az embernek, holnapra, megládd, kutyabajod se. — Kiballagott. Elgondolkozva harapdálta a füstölgő pipaszipkát.

Mikor az utca sarkon a legelső koldussal találkozott, őt krajcárt adott neki; a koldus adott a koldusnak. Mintegy ötven éves kora óta megszokta, hogy minden héten elosztogat egy pár krajcárt a koldusok közt. Az emberek csodálkoztak rajta. Azelőtt kissé irigy, csak magára gondoló ember volt, aki amellet az italt is túlságosan szerette. De úgy ötven éves korában, mikor gyöngülni érezte szervezetét, az emberek azzal ijesztették, hogy ágnak esik majd, ha így folytatja, s tényleg, néha vért hányt, heteken át alig evett egy pár harapást; felesége, még akkor jó erőben való, dolgozni akaró asszony folytonos sírása; s még ehhez korhely fia akkori halála: mindez a különben jóindulatú, jószívű hordárt elvezette az Istenhez. Eszébe jutottak a cselekedetei, félt az Istenétől, hát imádta a maga módja szerint: meg akarta vesztegetni. A legelső krajcárokat fia temetésén osztotta ki. S azóta majd minden nap adott a szegényebbeknek.

— Ha muszáj, — felelte a nevetve kérdezősködő hordártársainak, kissé szomorúan, kissé szégyenkezve.

S ma, mert a felesége, a Pepi, ilyen beteg volt, ma őt krajcárt adott. Peterzilka bácsi úgy érezte a cselekedete után, hogy megkönnyebbült az öreg, gyenge szíve.

Az öreg asszony arcába beitta magát a sós víz.

Úgy feküdt ott, mint egy gubózó barna hernyó. Elszáradó gerince meggörbült, feje lehajolt a melle felé, lábai felhúzódtak a felső testére. Oldalt feküdt, mozdulatlanul. A kezét összekulcsolta. Gyér, fehérés hajszálai kuszáltan omlottak az egy szál vánkusra.

Igy feküdt egész délelőtt. Néha valami imát morzsoltak az ajkai, néha megint végigfutott egy könny az emlékezéstől. Visszaemlékezett. Alig látott mást az elmúlt életében, mint folytonos munkát meg küzdést, örömet keveset. A szenvedés e percében nem jutott eszébe semmi öröm, csak fájdalom. Pedig látott jobb napokat is. Volt elég jövedelmező üzletük: mészárszék, abban az időben egy szép, erős fiúk is született, bánatot csak Peterzilka bácsi szerzett az asszonynak a korcsmajáráásával, az asszonyok s utcalányok után való futkozásával, a nagy költekezésével. Aztán tönkre mentek. A fiú mészárossegédnek állt, az öregnek már alig volt erő a testében, járt-kelt egy darabig, nagy ismeretsége volt, ügynökösködött, végre a hajdani mészárosmester hordárnak csapott fel. Ekkor halt meg a fia: elkorhelykedte, eléjszakázta az életét. Az asszony eleinte, míg az apa meg a fiú, ketten össze tudtak annyi pénzt adni, amennyin gyümölcsöt, zöldséget megymást vehetett, kofáskodott. A szorgalmas, alázatos asszony jól keresett, de mit ért ez, ha az összekuporgatott pénzt másfelől az apa meg a fiú lassanként szétszedték. Mikor ez az erélytelen asszony már nem bírt nagyobb mennyiségű árút beszerezni, házról-házra járt, kosárral a hóna alatt s fél-

literenként, félkilónként adta el a gyümölcsöt. Az élete ereje legnagyobbbrészt ebben a munkában folyt el.

Igy lett az asszonyból öreg korára ujságárus. Néhány krajcáros ujságot vett reggelenként a nyomdában s ezeket adta el egy utcasarkon. Kinálgatta ezeket, hol szívesen, mosolyogva, alázattal, hol — mikor már a gymra égett az éhségtől — tolakodva. Mikor már a termete aszni kezdett, a végtagjai fonnyadtak, a hajszálai hullottak a piszkos, szürke kendője alól, annyira ment, hogy ha valaki megállt a villamos megállóhelynél a közelében, odacsoszogott, nyujtogatta mindkét foltos, reszkető kezében a rongyai alól az ujságjait s nyöszörgő hangon könyörgött, hogy vegyenek tőle. Az emberek adtak neki egy krajcárt s az ujságjait is meghagyták. Egyszer egy úriembernek nem volt apró pénze. Odakiáltotta a kissé nagyot halló öreg asszonynak, hogy nincs aprója. Az asszony nem értette. Olyasfélét vett ki az úr mozdulataiból, hogy nem akar adni, hagyja békében.

— Van ott nagyon sok píz, nagyságos úr vegyen — s reszkető kezében nyujtogatta az ujságjait a pénztárca felé.

Pepi néni mozdulatlanul feküdt az ágyban egész délelőtt. A fáradt, beteg lábai megmerevedtek, elzsibbadtak. Egyszer eszébe jutott, hogy jó lenne kinyitni az ablakot. De nem akarta megmozdítani a testét. Egészen elkeseredett az emlékei hatása alatt, néha erősen összekulcsolta a kezét s felsóhajtott. Majd elszundított egy pár percre, de a sok légy felzavarta.

Dél felé elővette az asthmája. Köhögött. Kevés volt neki a szobában a levegő, nagyokat lélekzett, de a tüdejét nem elégítette ki a beszítt levegő, mely hangosan sziszegve, sípolva tódult ki és be a száján.

Délben lépések hallatszottak a konyhából. Pepi néni felrezenve nézett az ajtó felé. Levest hozott a korcsmából a csapos. Az öregasszony mosolyogva akarta megköszönni a legény fáradságát, de csak elkényszeredetten torzultak el a vonásai és csak lihegő, értelmetlen hangcsoport szaladt ki a szájából.

Épen jött Peterzilka bácsi. Totyogott, szíтта a pipáját s az esernyőjét hegyével a piros sapkája felé a kék kabátjához szorította.

— No mi a', Pepi? Hogy vagy? — kérdezte élénken s a pipa szipkájával kétfelé hajtotta ajkáról a bajuszt. — Behíttad a Neuhasnét? No mi a, forró a leves? Várj, maj' én segítek. Jó van, Józsi, jó van — fordult a csaposhoz — maj' én minyár' bejövök.

Az öreg asszonyt megzavarta a sok kérdés s fáradtan tekintett maga elé. Ráncos bőre alól erősen kidomborodtak az arccsontok.

— Hát mi ujság, Pepi, hogy vagy? — kérdezte Peterzilka bácsi most már németül. E megszokott nyelven több gyengédséget tudott hangjában kifejezni.

Pepi néni egy percig a kezefején kidudorodó kék ereket nézte, aztán szomorúan csóválta a fejét s legyintett. Peterzilka bácsi arca elborult. Nagyon sokat értett meg e mozdulatokból. Letette az esernyőt meg a sapkáját a kanapéra, a pipát a kabátja belső zsebébe csusztatta, aztán csendesesen megállt a felesége halálos ágya előtt.

— No maj' én segítek. — Leült az ágy szélére s egy kanál párolgó levest nyujtott át az asszonynak. Az asszony lassan, előbb szétnyomva szájában az ételt, nyelte le. Még egy pár kanállal evett, akkor eltolta magától.

— Há' mér' nem eszed meg? Többet ér e, mint ezer üveg orvosság. A csak pancs! E meggyógyítana. Mér' nem eszed meg, Pepi? Ja, volt itt az orvos?

Az asszony megcsóválta a fejét. Peterzilka bácsi haragosan dobbantott a lábával.

— Há' mér' nem? Mér' nem hivattad? Egy krajcárjába se kerül az embernek és mégse! Hát akkor mi a ménkünek fizet az ember minden elsején!

Pepi néni most már kimondta azt, amire délelőtt annyit gondolt.

— Ajjaj Jozef, ha te nekem szótfogadtál vóna, nem kellene mos' így itt fe-
kűnnöm.

— Má meg mi a baj? — Pedig tudta már, miről van szó s hibásnak érezte
magát. Meg is indult a konyha felé. Az ajtónál kérdezte: — Má megin a szentegy-
let? — s tovább ment. A konyhából kiáltott vissza: — Gyüvök mingyár, csak egy
kis ennivalót hozok magamnak.

Hozott magának egy barna cserépbögrében babfőzeléket, benne egy darab
száraz marhahúst, meg két darab kenyeret. Munkás öregségének jó étvágyát köszön-
hette. S ha valaki kérdezte, mitől van ilyen egészséges, piros arca, büszkén felelte:
„Álljon itt maga is egész nap, szaladgájjon maga is egész nap a kemény aszfalton,
meglesz a legnagyobb kincs: az egészség. Mert ez a legnagyobb kincs.”

A kanapéra ült s egy széket húzott közelebb, arra tette az ételt. Az asztalu-
kat már eladták.

— Az, az — beszélt mélyet lélekezve az öregasszony — az a, a szentegylet.
Ha hallgattál vóna rám, most nem kellene itt nyögnöm. Sose hallgattál rám, mindég
a magad feje után jártál. Itt van. Engedtél vóna fizetni minden hónapba egy pár
hatost, meglett vóna. Nem kellett vóna kínlódnom az öreg napjaimra.

Az öreg hordár hallgatott. Egy kicsit mérgesen az igazság miatt, csendesen
szelt kenyeret a jószagú, zöld főzelékhez. Nem akart gorombaságot visszafelelni a
beteg asszonynak, magát emésztve befelé folyt el a haragja.

— De „dógozok maj én eleget érted”, hencegted mindég. Dolgoztál is te. Ha
én nem dógoztam vóna!... Ajjaj, mi lett vóna akkor. S még azt se, még azt a pár
hatost se engedte fizetni. Lett vóna tiszta szoba, orvos, enni, inni, minden. Így...
Hej, aztán az ember nem tudja, miért veri az Isten!

Többet nem szóltak egymáshoz. Az asszony nagynehezen megfordította testét
a szekrény felé. Keserűségében el akart aludni.

Peterzilka bácsi csendesen megette az ebédjét. A bögrét kitörülte a megma-
radt kenyérhéjjal, sajnálta otthagyni a jó lét s öreg, használt fogaival összeharap-
dálta. Aztán megtörülte kezefejevel száját, mely azért a zsirtól fényes maradt s
hüvelykujja körmével kipiszkálta fogai közül a bennragadt ételt. Majd pipaszára-
ból kifujta a piszkot, a divány egy kiálló szalmáját keresztülhúzgálta, megfujta,
hogy jól szelel-e, végre rágyújtott. Fogta az esernyőjét, sapkáját s ment. Az ajtó-
ban még visszafordította a fejét.

— Legyen eszed, Pepi...

Az öreg asszony egy kis haraggal biccentette meg a fejét.

Pepi néni aludt egy keveset délután. Mikor felébredt, sokat gondolt a halálra:
gyenge borzongás futott végig a hátán. Lassan-lassan úgy érezte, hogy belenyu-
godott a sorsába.

— No, kerestél-e ma valamit? — kérdezte este Peterzilka bácsitól.

Az öreg a vállait rángatta.

— Csurgott, csöppent...

Lefeküdtek. Amíg nagynehezen megjött szemeikre az álom, sok mindenféle
gondoltak. Peterzilka bácsi többek közt arra is, hogy mi lenne, ha a felesége meg-
halna. Hát nem épen ma, nem is ép holnap, de hát mégis, ha meghalna. Uram iste-
nem, mindnyájan az Isten kezében vagyunk, — sóhajtott a maga igazolására. Aztán
mikor gondolataiban elérkezett a temetési költségekhez is, felrezzent. Mégis csak bor-
zasztó dolog az a halál.

Már volt vagy reggeli öt óra is, amikor Peterzilka bácsi végre elhatározta,
hogy felöltözködik. Már mintegy két óra hosszat feküdt ébren az ágyban, a nyári
melegben lerúgta magáról a dunnát is, mozgott, köhögött, csak nem szólalt meg az
asszony. Bizonyára jól elaludt, — gondolta Peterzilka bácsi és hálát adott magában
a jó Istennek, hogy mégis megsegítette a feleségét. Milyen bolond az ember! gondolta,
én már megpecsételtem magamban a sorsát, aztán itt van. Milyen bolond is az ember!

Felöltözködött. Kinyitotta az ablakot és kinézett a keskeny világítóudvarra. Bosszankodott s szidta a lakókat, akik mindenféle rothadó szemetet dobálnak le az emeletről s megrontják a levegőt. A tegnap estéről maradt száraz kenyérhéjat is összerágásolta. Volt már hat óra is.

— No mi lesz mán máma?! — mormogja. Pepi néni ágya elé áll, sapkája fején, esernyője kezében s ösztönszerűen azt vizsgálja, hogy emelkedik és süllyed-e a dunnya az asszony melle körül.

A vér a fejébe szökött.

— Na hát mi e! — Eldobja az esernyőjét. Izzadságcsöppek verődnek ki a homlokán. — Pepi, Pepi, hé, én mán megyek, dolgom van, Pepi, hé! — Ránézett az asszony arcára: sápadt sárgaság és a száj körül lila folt bámult vissza rá. Felemelte az asszony kezét: a kéz ellenállás nélkül engedelmeskedett az erőnek.

Pepi néni hang nélkül, moccanás nélkül meghalt az éjjel.

Peterzilka bácsi, az özvegy, öreg hordár, egy percig ijedten állt az ágy előtt, aztán észhez tért, kabátja ujjával letörölte arcáról a verejtéket s csendesen kiment a szobából. Ma esernyő nélkül. A szobaajtót is, a konyhaajtót is nyitva felejtette. Az udvar közepére ért, amikor megeredtek a könnyei.

Nekitámaszkodott a poroló deszkának. Üszkös, foltos, szomorú arcán csendesen folydogáltak lefelé a könnypatakok. Egy sváb tejes asszony, két nagy kannával, ment keresztül az udvaron: értelmetlenül nézett a sirdogáló öreg hordárra. Aztán továbbmenve maga is felsóhajtott. Az emeletről, földszintről munkás férfiak, lányok, asszonyok indultak útra, kezükben újságpapirosba csomagolt étel tízórára.

Az égen pirosas felhők uszkáltak...

Állatvédelem

Köztudomású dolog, hogy a humanizmus bölcsője Izraelben ringott. A zsidóságnak a biblián épült világnézete tanította meg az embereket az emberek iránt való szeretetre, a felebarát támogatására, a szorongatottak megsegítésére.

Ha figyelmesen tanulmányoztuk a bibliát és az ebből fakadt talmudi irodalmat, rá kellett jönnünk arra, hogy a biblia az alapja az állatvédelemnek is és a zsidó nép ezen a téren is tanítómesetere a világnak.

Tételünk első részének igazolására csupán azt említjük meg, hogy Európában Anglia volt az első állam, mely állatvédelmi törvényeket alkotott 1849-ben.

Ennek magyarázata az, hogy az angolok azon egyedüli nemzet a föld kerekéségén, ahol egyetlen házból se hiányzik a biblia.

Ennek tanulmányozása adta nekik az impulzust, hogy a Teremtő állat-teremtményeinek érdekében síkra szálljanak,

s azok kínzását a törvény erejével akadályozzák meg.

Állításunk másik részének megvilágítására szolgáljon néhány szemelvény a bibliából és a talmudi irodalomból:

A bibliából, mert annak előírásai a világ legősibb állatvédelmi törvényei, a talmudi irodalomból pedig azért, mert ez igazolja azt, hogy a biblia vonatkozó részei nem holt betűk, hanem Izrael életének irányítói voltak.

Az állatnak is kell a szombati pihenés — (állapítja meg az Exodus XX. 10, XXIII. 12 Dent. V. 14.)

A smitta évében, midőn a föld műveletlen marad, a pihenés az állatoknak is jár (Lev. XXV. 6)

Azon elv alapján, hogy annak, aki dolgozik, jár az evés, írja elő Mózes: Ne kösd be ökröd száját, amikor nyomtatol (Dent XXV. 8)

Előfordulhatott később, hogy az ökrörel így tettek, ellenben más állattal nem ezen törvény szerint bántak el, mert a talmudban ezen sorra vonatkozólag azt

a kommentárt találjuk, hogy ez minden nyomtató állatra vonatkozik.

Az irgalmasság iratta le a szent íróval azt a parancsot, mely szerint nem szabad ökröt és szamarat egy igába fogni szántásra.

A gyengébb számár ugyanis megsínyli ezt.

Az érzelmesség és némi önmegtagadás diktálta a talmidot, hogy ne főzzenek gidát az anyja tejében.

Exodus II. 3, 5, Dent. XXII. 4. arra oktat, hogy a tehertől leroskadt állaton segíteni kell s ilyenkor nem szabad azt vizsgálni, hogy ki annak a tulajdonosa.

Minthogy ez lehet pogány vagy haragos is, nyilvánvaló, hogy ez a rendelkezés az állatok érdekében történt, az állatokéban, melyek szintén a Mindenható élő, érző alkotásai s melyek épp úgy az ő védelmében állanak, mint az ember.

Ezért feddi meg az Ur anyyala Billeámot, aki ok nélkül bántalmazta szamarát, ezért figyelmeztet a Példabeszédek könyve, hogy „az igaz ismeri barmának lelkét.

Ugyanezen indokból írja elő a talmud, hogy a gazda akkor egyék, midőn barmait ellátta étellemmel, hogy nem szabad az embernek addig barmot, baromfit vásárolnia, míg azok élelme nem áll rendelkezésére.

Az állatokkal való emberséges bánásmódra akarják a Midras bölcsei a népet nevelni azzal, hogy Mózes és Dávid küldetését azoknak az állatok iránti szeretetével hozzák összefüggésbe.

S ez a magyarázat nem is légből kapott, hiszen Eliezer, Ábrahám öreg szolgálója is azért ítélte Rebekát méltónak arra, hogy kis gazdája felesége legyen, mert az állatok iránt való jóérzést állapított meg benne.

A biblia és a talmud hatása az, hogy a zsidó nép előtt ismeretlen a hajtóvadászat, a lóverseny, a bikaviadal és ezekhez hasonló vad mulatságok.

Mindez eléggé bizonyítja ugyan már, hogy a zsidó nép az állatvédelemben is tanítómestere az emberiségnek, még fel

kell ide jegyeznünk, hogy a boldogulás, a hosszú élet minden biztatása miatt is lelkébe vési minden kor minden zsidója az úr ezen parancsát, mert

az állatok iránt érzett és tanúsított irgalomnak a biblia szerint ugyanaz a boldog, hosszú élet a jutalma, mely a gyermekeknek jut osztályrészül, aki szüleit tiszteli, aki a IV. parancsot tartja.

A Budai Izraelita Hitközség Elnöksége, Rabbisága, Elöljárósága, Választmányja és Képviselőtestülete, templomainak Elöljárói, jóléti intézményeinek kezelői és tisztviselői mélyszégyenettel jelentik, hogy

főtisztelendő

dr. Edelstein Bertalan

főrabbi ur

meghalt.

32 esztendőn át hirdette közöttünk az Ur igéjét a kiválasztottak lelkesedésével, 32 évig volt az elesettek támogatója, a szegények és betegek istápolója. Tanult és tanított pihenés nélkül. A toll erejével, a szószékről és a katedráról egyaránt szent buzgalommal árasztotta reánk gazdag, derűs lelkének ragyogását. Kímélni akartuk beteg szívét, könnyíteni kívántuk munkája terhét: de ő nem vállalta a könnyítést, mert nem tudott elszakadni az iskolától, a zsidó ifjúságtól, amelyet olyan olthatatlan szeretettel szeretett.

Amilyen volt egész drága élete, olyan az elmulása is: híveinek, templomának szolgálata közben szakadt meg nemes szíve.

Isten lelkéből való vezérünk volt amíg élt, haló poraiban is mindvégig útmutatónk marad.

Kihűlt testét kedden, június hó 5-én, délután 3 órakor búcsúztattuk el templomától és szószékétől a Zsigmond-utcai templomban és 5 órakor helyeztük örök pihenőre a Farkasréti temetőben.

Budapest, 1934. évi június hó

Áldott legyen az igaz Mester emléke!

GÜNZLER-IRODA V., Kálmán-u. 23.
Sokszorosítás P 1.80 (második 100-tól 50% engedmény.) Héber betűs gépelés!
— Gépírás 15 fillér.

Fajnémet remekíró a zsidóságról

Carl Julius *Weber* a német irodalom aranykorának egyik klasszikus nagy alakja. Abban a korban élt, amelyet a hivatalos német irodalomtörténet „*A második virágkor: a nagy egyéniségek kora*” fejezet alatt tárgyal. Jean Paul mellett ő a század legkiválóbb humoristája, művei az emberiség maradandó szellemi kincsei közé tartoznak. *Említésére büszkeségtől dagad az árja kebel.*

Most némi baj lehet *Weber* könyveivel. Mert az eszmék, amiket *Weber* hirdetett, aligha egyeznek a hitleri programmal...

Előttem fekszik a tizenkét kötetes remekmű. Az első kötet 276-ik oldalán olvasom mit mond *Weber*, a fajnémet remekíró a zsidóságról.

„A zsidóság, — írja *Weber*, — minden még élő néptörzs közt a legidősebb nép. A legősibb nemességekkel mérkőzhetik.

Sokan rossz néven veszik, ha ezt mondják rájuk: „Én önt zsidónak tartottam”. Szerintem ez a nyilatkozat inkább a bókna bizonyos neme.

Mi lehetne ebből a szellemdús, az egész földkerekségen szétszórt népből az emberiség, az állam és a tudományok számára, ha a többi népekkel egyenlő és teljes polgárjogot nyerne!? ... Nem kellene üldözni őket, és nem kellene keresztényeket csinálni belőlük, — mert hiszen ők akkor is csak megkeresztelt zsidók maradnak.

Hát ki különb, mint az ő *Ibn Ezrá*-juk, mint *Maimonides* és *Spinoza* vagy az ő *Pinto*, *Mendelssohn*, *Herz*, *Ben David*, *Friedländer*, *Jacobson* nevű hírességeik? És hol vannak a mi nagy tömegeink eszességben, ügyességben, élcben a zsidóinktól?! és milyen tulajdonságaink mérhetők össze a gyors felfogó képességükkel, kitartásukkal, éleslátásukkal, hajlékonyságukkal?!

Az inség tanítja meg őket az elméjük kiélezésére, az üzlet a eszeségre, s az elnyomás, megvetés, méltatlan bánásmód teszik őket oly gúnyosakká, élcesekké.

Ha az élceikből hiányzik is valami, — épúgy mint ahogyan a lakásukban is mindig befejezetlenül hagynak valamit, emlékezésül *Jeruzsálem pusztulására*, — sohasem szabad a megítélésnél elfeledkeznünk a helyzetükről. Holott ők sokkal régebben európaiak, mint *Németországban a németek!*

— Szamár vagy! ... kiáltott rá egy temperamentumos fiatal bírós az előtte álló zsidóra.

— Nagyságos uram, — felelt nyugodtan a zsidó, — így sokkal udvariasabban hangzik: Ön szamár! ...

— Már a szemedből is egy *gazfickó* néz ki!

— Az én szemem olyan mint a tiszta *tükör*, bírós úr.

Jelen voltam, amikor a gazdag fősvény annak a szegény zsidónak, aki életét mentette meg, 24 krajcárt adott jutalomképpen.

A körülállók zúgolódtak, egyedül a zsidó állt a megmentett pártjára:

— De uraim, mégis csak ő tudja, hogy mennyit ér az élete! ...

Egy nemes junker így szólt házigazdájához:

— Tudod-e, hogy régebben ahányszor zsidót felkötöttek, mindannyiszor disznót is felakasztottak vele szemben?

— Milyen szerencse — válaszolt csendesesen a zsidó — nagyságos uram, hogy mi ketten akkor még nem éltünk.

Egy porosz rákiáltott *Mendelssohnra*, a híres tudósra:

— Mivel seftelsz, te zsidó?!

— Miért kérdi? hiszen azt ön úgyse vehet tőlem!...

— Hát mivel seftelsz?!

— *Ésszel*...

A zsidók: testvéreink. És mégis a zsidóság csak gyűlöletben, megvetésben, lemezárásban részesül. Akár uralkodtak, mint Spanyolhonban és Lengyelországban, akár *elnyomás alatt élnek, mint Németországban*, hiába lettek közülök a leghíresebb orvosok, tudósok, tanítómesterek.

Ők az élesztő és a kovász, amely a haladás kenyerét keleszti, ők a csirázató réteg, mely másvallások sovány szántóföldjét televénné teszi.

Vérüknek és verejtéküknek, és könnyeiknek kövér húmusa arany gyümölcsöket hoz, amiknek birtokában Istennek ez a kiválasztott népe ellenségeinek nyilait alázattal és önmegtagadással mosolyoghatja le!"

Igy és ezeket mondja a nagy német klasszikus a zsidóságról.

Egy faj-árja remekíró. Ezelőtt száz évvel. „Egy német, aki beútaza Németországot.” Persze, őt még nem világosíthatták fel a harmadik birodalom apostolai...

Nyílt levél Stern Samuhoz, a Pesti Izr. Hitközség elnökéhez!

Néhány percre, amíg elolvassa ezt a levelet, kapcsolja ki azt a határtalan gyűlöletet, amelyet velem szemben — szerintem indokolatlanul — táplál.

Kérem Önt, Elnök úr, mondjon le erre a rövid időre túlzott érzékenységről, mert könnyen megzavarhatja objektivitását...

És még arra is: higgye el, hogy sokkal értékebb az önzetlen kritika, ha még olyan kemény is, mint a megfizetett *hizelgők* tömjénezése.

Ön, Elnök úr abban a hitben él, hogy a hitközség minden tagjának szeretetét és bizalmát bírja.

Elnök úr téved. Elkábítják a *hizelgők*, szemét elkápráztatják az ívlámpák, amelyeknek mesterséges fénye világítja be az utat, amelyen halad.

Én a tiszta és becsületes napfényű közvélemény ítélőszéke elé állítom Önt — és magamat.

Allapítsák meg: vádjaim helytállóak, vagy haszontalan rágalmazó vagyok-e?

Becsületemre és írói tisztességemre fogadom, hogy ha az ítélőszék elmarasztal azonnal elhagyom azt a pozíciót, ame-

lyet 25 évi becsületes munkámmal vívtam ki magamnak.

Kezdjük a börösísnél!

Tíz évvel ezelőtt Önt a magyar parlamentben *élelmiszeralmozó* „Niemand”-nak nevezték.

Ma: udvari tanácsos, méltóságos úr, többszörös elnök és nemrég a legmagasabb zsidó egyházi méltóság székébe került.

Szédületes karriér!...

Mindezek elérésében kitűnő munkatársa volt.

A pénz.

Pénzzel pedig, — hiszen Ön tudja ezt legjobban, — minden elérhető.

Csak egyet nem lehet: a becsületes publicista kritikáját elhallgattatni!

Miután Ön megszerezte az anyagi függetlenségét, köved után kezdett hajhászni.

A hitközség elnökségére aspirált.

Munkatársa ezuttal sem hagyta cserben Önt, de még így sem ment könnyen.

Ön azonban nem az az ember, aki a szomszédba megy écaékért. Fölényes gesztussal

megszegte az ellenzéknek adott becsületszavát, bár kis érdekesportja ravasz taktikával megfosztott 53.000 tagot választójogától, még így is csak szótöbbséggel jutott a célhoz.

A jól megfizetett sajtó telekürtölte az országot, hogy Önt e g y h a n g u - a n választották meg.

Ön, aki az áruhalmozásban országos rekordot állított fel, a kóved-halmozásba kezdett.

A betöltetlen községkerületi elnökséget is meg akarta szerezni.

Hűséges munkatársa ismét akcióba lépett.

De ezuttal sem ment símán.

A pátriciusok heves ellenállására bukkant.

Ezt — nagyon ügyesen — r e n d - ő r i k é s z ü l t s é g g e l s z e r e l t e l e .

A sajtó ismét telekürtölte a világot, hogy Önt közfelkiáltással választották meg.

Ami ezek után következett, az előre volt látható.

Munkatársa ezúttal remekelt...

Es Ön minden arcizomrándulás nélkül elfoglalta az országos elnöki méltóságát, nem törődve dr. Gallia kuriai tanácselnök ítéletében kimondott lesújtó stigmájával, amely szerint csak

„a választási szabályok súlyos megsértésével” érhetne el célját.

A sajtó parancsszóra elhallgatta a felzudulást, amely a választás után még hosszú ideig izgalomba tartotta a zsidó közvéleményt.

Közel három éve kormányozza Elnök úr a Pesti Izr. Hitközséget és egy éve intézi az ország zsidóságának sorát — *az ellenzék teljes kizárásával.*

Ebben a kétségtelen nagy munkában, minthogy a régi, kipróbált munkatársa ezidőszereint babérjain pihen, új munkatárs segédkezik: a zsidó felekezeti sajtó.

Ön, Elnök úr megértő ember, aki nagyszerűen értékeli munkatársa tevékenységét — mindenestre megfe-

lelő hábitusban, a h i t k ö z s é g p é n z é b ől .

Amíg a kis hitközségi alkalmazottak egyébként is éhbérrel egyenlő javadalmazását leredukálta, királyi módon honorálja a zsidó sajtót, — természetesen csak az e n g e d e l m e s szerkesztőket.

Ma, amikor a pesti zsidóság közel-harcot vív az étellel és a végpusztulás elől az öngyilkosságba menekül,

hogyan tartja összeegyeztetethetőnek lelkiismeretével, hogy kb. 3000 hitközségi tag keservesen befizetett adóját „hirdetési átalány” címen adja ki — csak azért, hogy „magasröptű” szónoklatait leközzölje és „áldásos” intézkedéseit glorifikálja?...

Elnök úr! Mennyivel nemesebb gesztus volna, ha ilyen szomorú gazdasági helyzetben

3000 végrehajtás és transzferálás alatt lévő hitvesvéreinek adóját törölnétné!?...

Ha egy nagyobb áruház ilyen tekintélyes összeget költ hirdetésre — érhető.

De miért van erre szüksége egy vallási és erkölcsi testületnek?...

Pusztuljon az olyan **orgán**um, amely nem publicitásából, hanem **val**lási vámszedésből tartja fenn magát.

De ha már Ön ilyen d r á g á n megfizetett o l c s ó sikerekre pályázik, *miért nem viseli a költséget Elnök úr?...*

Sajnos, a lap szűk kerete miatt most befejezem ezt a levelet.

Legközelebb többet írok.

Elnök úr!

Előre tudom, hogy ezt a becsületes szándékú leveletem válasz nélkül hagyja.

A z a g y o n h a l l g a t á s k i t ü n ő - e n bevált módszer.

Mégis úgy érzem, hogy nem végeztem felesleges munkát, amikor ezt a nyílt leveletem megírtam.

Ezzel nem csak a k ö z v é l e m é n y n e k , hanem a pesti zsidóság t ö r t é n e l m é n e k is tartozom.

Márkus Aladár.

Szerkesztő üzen:

KARDOS FRIGYES, Plesivec.

Az öröndetes családi eseményhez mazl-tov! Kívánjuk, hogy az ujszülött fiúcska sok örömet okozzon a boldog szülőknek.

DR. NAGY VILMOS igazgató, Budapest.

Kormánytanácsossá való kinevezése alkalmával, úgy a magam, mint szerkesztőségem nevében őszintén gratulálók.

RUDAS ENDRE igazgató, Budapest.

Az intézet, amelynek Ön a vezetője, 10 éves jubileumát tartotta és ebből az alkalmából Önt melegen ünnepelték.

Engedje meg, hogy mi is az ünneplők sorába lépjünk és igaz nagyrabecsülés-sel köszöntsük Önt.

ISIDOR STERNBERG, Uioara.

Ön azt a kérdést intézte hozzám: hány szombattartó zsidó él a földön.

Fogas kérdés.

Tudvalevő, hogy a haladó zsidóságnak csak egészen elenyésző hányada tartja meg a szombat szentségét.

Ebből kiindulva logikusan azt lehetne következtetni, hogy annyi a szombattartó, ahány orthodox van.

Csakhogy — nem szívesen vallom be — ez a feltevés sem helytálló.

Abauj-megye egyik városában csak orthodox hitközség van, de szombaton minden üzlet nyitva van.

Tolna-megye egyik igen konzervatív városában az üzletek ugyan mind zárva vannak szombaton, de a lehuzott redőnyök mögött az asszonyok kiszolgálják a vevőt, a férjek pedig a kávéház jól lefüggönyözött ablakainak védelme alatt dohányfüst mellett, vígan alsóznak vagy römiznek.

Ezek szerint tehát a kérdésre komolyan válaszolni lehetetlen.

EUGEN WERNER, Bratislava.

A beküldött tudósításért hálás köszönetemet fejezem ki. Legyen szerencsém mennél gyakrabban.

Meleg kézszorítással és sok szívélyes üdvözlettel köszöntöm Önt.

KOMORNIK HENRIKNÉ, Zsibó.

A tüdőbeteg fiatalember elhelyezése ügyében levélben válaszolok.

Jó kívánságait hálásan köszönöm. A kölyök — hála a jó Istennek — már makkegészséges.

Mindenkor boldogan vagyok rendelkezésére.

Mélyen tisztelő kézcsókkal üdvözölöm.

VIDA MIKLÓS, Siklós.

Ez a körül táncolt aranyborju igazán keresztmetszete!

Jövő számban válaszolok a leveledre.

LUKÁCS GÉZA, Budapest.

A szivar pompás. Köszönöm. Illatos füstje valóban inspirál.

Dr. VAS ANDOR FIA, Uzora.

Tudomásomra jutott, hogy milyen ünnepélyes keretben folyt le bármicvoh felavatásod.

Én is gratulálok Neked!

Remélem, hogy mindazt, amit beszédben megígértél, becsületesen be is váltod.

Kedves szüleiddel egyetemben zsidó szerettel köszöntelek!

SCHARFSTEIN JAKAB igazgató, Arad.

Kedves leánya férjhezmeneteléhez mázl-tov!

Az ifjú párnak megalkuvatlan boldogságot kívánunk.

Igaz megbecsüléssel szívélyesen üdvözölöm Önt.

Szerkesztésért és kiadásért felel: **Dr. Uj István**.

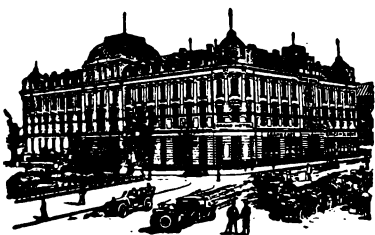
Előfizetési ár: Egész évre 12.— P. — Csehszlovákiában 80.— kc. — Jugoszláviában 160.— dinár. Romániában 400 leu. — Másodrendű papíron 25%-kal olcsóbb! Intézményeknek 24.— pengő.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Andrásy-út 84.

Telefon: szerkesztőség 23—9—70.

Kiadóhivatal: 23—5—38.

Váradi Béla Forum nyomdája, Budapest
V., Zoltán-u. 1.

BUCAREST GRAND-HOTEL

„LAFAYETTE”

CALEA VICTORIEI, 11

A főváros legmodernebb, legtisztább,
legkényelmesebb és legolcsóbb szál-
lodája. Szobák 130 Lei-től.

OLCSÓ

EZÜST ÁRUK

tálcák, evőeszközök
mélyen leszállított árban

SCHLEIFER

— ezüstárugyár —

VII., KAZINCZY-UTCA 10

Rákóczi-ut közelében. — TELEFON: 13-2-28

Ami a szülőket
legjobban érdekli!

**Leány- és fiúruha,
Leány- és fiúkabát**

Litzmann Irma
Bpest, VI., Király-u. 18

Prima hús, hizlalt baromfi

legolcsóbb napi árban

REICH JÓZSEF

husnagyvágó מִשְׁחַר מֵשָׁר מֵשָׁר מֵשָׁר

VI., Hegedűs Sándor-utca 17. szám

(Hunyady-téri csarnokkal szemben)

Pontos kiszolgálás. — Telefon: 29-1-10

FURNÉROK

keményfa enyvezett lemezek legolcsóbban

GRÜN SÁNDOR

Budapest, VII., Kazinczy-utca 22.

— Telefon: 42-6-97. —

GEDULDIGER HUGÓ

BÉLYEGZŐGYÁRA

BUDAPEST, VI.,

Vilmos császár-u. 17.

Telefon: 22-8-95.

KNAPP MIKSA

képesített szűcsmester

Szűcs és szörmeáru üzlete:

BUDAPEST, VI.,

Nagymező - utca 14. szám

TELEFON: 20-4-53

Szörme, bundák, boák nagy választékban. Alakítások, javítások jutá-

— nyos áron készülnek. —

Nyári megóvást felelősséggel vállalunk

Doprava a rozšírovanie časopisu „Uj Ut” (Nová cesta) povolílo csl. min. vnútra pod cisl.

9.662/1932/5. dna 15. II. 1932.

A román királyság területére való bevitelt és terjesztést a bucaresti román kir. Sajtóállam-
titkárság 1932 szept. 2-án kelt 6037 sz. alatt engedélyezte.

